

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او د
ښوونکو د روزنې معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

څلورم ټولگی

$\frac{2}{5} + \frac{1}{5} = \frac{3}{5}$

$\frac{3}{5} > \frac{2}{5}$

$\frac{2}{5} < \frac{3}{5}$

$\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = \frac{2}{5}$

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري.
اخيستنه او خرڅونه يې په کلکه منع ده. له
سرغړوونکو سره قانوني چلن کيږي.

Moe.curriculum@gmail.com

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، کوچر دي پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیري لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به لکه زره وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د پوهني وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا او د ښوونکو د
روزني معنيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د
تاليف رياست

رياضي

څلورم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۶ هـ.ل.

مؤلفان

- سر مؤلف مير نقيب الله.

علمي اڊيتور

- حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.
- پوهنيار عبيدالله صافي.

د ژبې اډيتور

- محمد قدوس زکوخيل

دیني، سياسي او فرهنگي کمیته

- محمد اصف کوچی

د څارنې کمیته

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین.
- دکتور شېرعلي ظریفی د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې رئیس.
- دکتور محمد یوسف نیازی د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست سرپرست.

طراح او ډیزاین

- محمد اشرف امین

تنظیم امور چاپ

- محمد کبیر حقمیل د پوهنې وزارت د نشراتو رئیس.

بسم الله الرحمن الرحيم د پوهنې د وزیر پیغام

د لوی خدای ﷻ ډیر شکر دی چې انسان یې په احسن تقویم کې پیدا او هغه ته یې د خبرو کولو توان ورکړ او د علم او فکر پر ګاڼه یې سمبال کړ. ډیر درود دې وي د اسلام پر ګران پیغمبر حضرت محمد مصطفیٰ ﷺ چې د انسانیت ستر ښوونکی دی او د رحمت، لارښوونې او روښنایۍ پیغام راوړونکی.

ښوونه او روزنه په هره ټولنه کې د بدلون او پراختیا بنسټ دی. د ښوونې او روزنې اصلي موخه د انسان د بالقوه ځواکونو فعالول او د هغه د پټو استعدادونو غورځول دي.

درسي کتاب د ښوونې او روزنې په بهیر کې یو مهم رکن بلل کېږي چې له نوو علمي بدلونونو او پرمختګونو سره اوره په اوره د ټولنې له اړتیاوو سره سم تالیف کېږي. درسي کتابونه باید د منځپانګې له مخې خورا بډای وي چې وکړي شي د علومو له نوو لاسته راوړنو سره مل دیني او اخلاقي زده کړې د نوو میتودونو له لارې زده کوونکو ته ولېږدوي.

دغه کتاب چې اوس ستاسو په واک کې دی، د همدغو پورته ځانګړنو پر بنسټ چمتو او تالیف شوی دی. د پوهنې وزارت تل زیار باسي چې په هیواد کې تعلیمي نصاب او درسي کتابونه د اسلامي ښوونې او روزنې او د ملي هويت د ساتلو پر بنسټ جوړ او له علمي معیارونو، نوو روزنیزو میتودونو او د نړۍ له علمي پرمختګونو سره سم چمتو کړي. د زده کوونکو استعدادونه په ټولو اخلاقي او علمي خواوو کې وغوړېږي او په هغوی کې د تفکر او نوښت توان او د پلټنې حس پیاوړی کړي. د خبرو اترو او پیرزوني د فرهنگ دودول، د هیواد پالنې او د مینې او محبت د حس پیاوړی کول، بښنه او پیوستون د پوهنې د وزارت نورې غوښتنې دي چې ښايي د لوست په کتابونو کې ورته پام وشي.

درسي کتابونه د ښه او مسلکي ښوونکي له درلودو پرته نشي کولای ټاکل شوي موخې ترلاسه کړي. ښوونکی د ښوونې او روزنې یو مهم جزء او د ښوونې او روزنې د پروګرامونو پلي کوونکی دی. د هیواد له ژمنو او زړه سواندو ښوونکو څخه، چې د تورتم او ناپوهۍ په وړاندې یې جګړه خپله دنده ګرځولي، دوستانه هیله لرم د تعلیمي نصاب په دقیق او مخلصانه تطبیق کې د هیواد ماشومان، نجونې او تنکي ځوانان د پوهې، اخلاقو او معنویت لوړو څوکو ته ورسوي.

د هیواد د زده کړې د نظام بری د خلکو له جدي مرستو پرته امکان نه لري. له دې امله له ټولو قشرونو او د ملت له شریفو خلکو، په تیره بیا له کورنیو او د زده کوونکو له درنو اولیاوو څخه هیله لرم چې د معارف د موخو د لاسته راوړو په برخه کې له هیڅ ډول مرستې څخه ډډه ونه کړي. دغه راز له ټولو لیکوالو، پوهانو، د ښوونې او روزنې له ماهرینو او د زده کوونکو له محترمو اولیاوو څخه هیله کېږي چې په خپلو رغنده نظرونو، وړاندیزونو او نیوکو د درسي کتابونو په لارښه والي کې د پوهنې له وزارت سره مرسته وکړي.

لازمه بولم چې له ټولو پوهو مولفینو او د پوهنې د وزارت له اداري او فني کارکوونکو څخه چې د دغه کتاب په چمتو کولو کې یې زیار ایستلی او له ټولو ملي او نړیوالو بنسټونو څخه چې د درسي کتابونو د چاپ او ویش په برخه کې یې مرسته کړې، مننه وکړم.

په پای کې له لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې په خپله بې پایه مهربانۍ له مور سره د پوهنې د سپیڅلو ارامونو په لاسته راوړلو کې مرسته وکړي. انه سمیع قریب مجیب.

د پوهنې وزیر

دوکتور اسدالله حنیف بلخي

لړ لیک

مخ	سر لیک	شمیره
	د دریم ټولګي تکرار په لنډ ډول	
۱	د عددونو د مقامي قیمتونو پیاوړي کول تر سلوزرو	۱
۷	اټکل کول	۲
۱۱	په عمودي او افقي ډول د عددونو جمع کول	۳
۱۵	په عمودي او افقي ډول د عددونو تفریق کول	۴
۱۹	ضرب	۵
۲۳	د دوه رقمي او درې رقمي عددونو وېش په یو رقمي عدد باندې	۶
	لومړۍ څپرکی	
۲۸	طبقې او د عددونو لوستل او لیکل تر ملیارده پورې	۷
۳۳	د عددونو انکشافی (توسعوي) بنودل	۸
	دویم څپرکی: څلور ګوني عمليې	
۳۸	تر ملیارده پورې د عددونو جمع کول	۹
۴۱	د جمعې د عمليې امتحان	۱۰
۴۳	د عددونو تفریق تر ملیارده پورې	۱۱
۴۷	د تفریق د عمليې امتحان	۱۲
۵۱	د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې	۱۳
۵۵	په درې رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب	۱۴
۵۹	په څلور رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب	۱۵
۶۳	په څو رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب	۱۶

شمیره	سرلیک	مخ
۱۷	په دوه رقمي عدد باندې د دوه رقمي عدد وېش	۶۷
۱۸	په دوه رقمي عدد باندې د درې رقمي عدد وېش	۷۱
۱۹	په دوه رقمي عدد باندې د څلور رقمي عدد وېش	۷۵
۲۰	د ضرب د عمليې امتحان	۷۹
۲۱	د وېش د عمليې امتحانول چې پاتې ونلري	۸۳
۲۲	د وېش د عمليې امتحان چې پاتې ولري	۸۷

دریم څپرکی: هندسه

۲۳	د مثلث د محیط پیدا کول	۹۲
۲۴	د مستطیل د محیط پیدا کول	۹۵
۲۵	د مربع د محیط پیدا کول	۹۹
۲۶	د پنځه ضلعي د محیط اندازه کول	۱۰۳
۲۷	د شپږ ضلعي د محیط اندازه کول	۱۰۵
۲۸	د سطحې پیژندنه	۱۰۷
۲۹	دایروي سطحې (قطر، شعاع او وتر) پیژندنه	۱۰۹
۳۰	د سطحې د واحد پیژندنه او د مربع د مساحت پیدا کول	۱۱۱
۳۱	د مستطیل د مساحت پیدا کول	۱۱۵

څلورم څپرکی: عام کسر

۳۲	د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (خط بر) مفهوم	۱۱۸
۳۳	د هغو کسرونو پرته کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي	۱۲۱
۳۴	د عامو کسرونو جمع چې مخرجونه یې سره مساوي وي	۱۲۳
۳۵	د عام کسر تفریق چې مساوي مخرجونه ولري	۱۲۵

پنځم څپرکی: د اندازه کولو واحدونه

۳۶	داوږدوالي د اندازه کولو واحد	۱۲۸
۳۷	د کتلې د اندازه کولو واحد	۱۳۱
۳۸	د ظرفیت د اندازه کولو واحد	۱۳۳
۳۹	د وخت (زمان) د مقیاس واحد	۱۳۵

بسم الله الرحمن الرحيم

گرانو زده کوونکو: لاندې موضوع گانې تاسې په دریم ټولگی کښې لوستلې دي، خو یوځل بیا یې په لنډه توگه یادونه کوو .

لومړی لوست

د عددونو د مقامي قیمتونو پیاوړي کول تر سلو زرو پورې

پوښتنې

- ایا ویلای شئ چې د (۶۳۵۴) عدد څلور رقمي دی؟
- ستاسو په نظر د (۹۹۹۹۹) عدد څو رقمي دی؟
- ویلای شئ چې په هره طبقه کې څو مرتبې شته دی؟

لومړی مثال: زده کوونکي دې د لاندې عددونو رقمونه په اړوندو مرتبو کې ولیکي؟

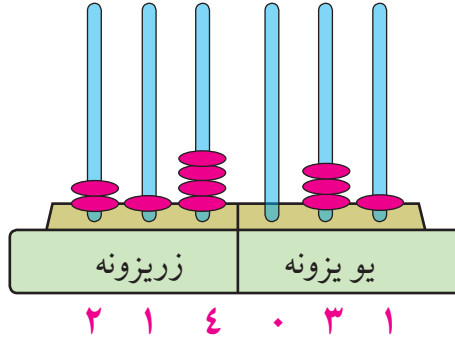
لس زره یوسلو پنځه ویشته؟

حل

د زیرو طبقه			دیو یزو طبقه		
سل زیر	لس زیر	زیر	سلیز	لسیز	یویز
	۱	۰	۱	۲	۵

دویم مثال: د چوت اړونده لاندې عدد ولیکئ:

حل:

فعالیتونه

۱ - د لاندې عددونو رقمونه په اړونده مرتبو کې ولیکئ.

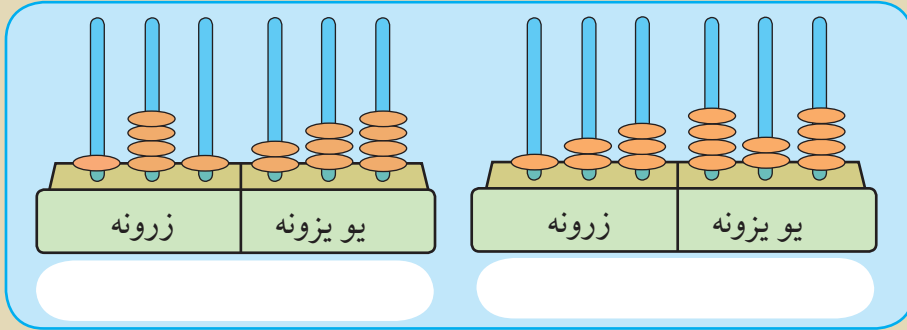
- ديارلس زره دوه څلوېښت

د زریزو طبقه			دیو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

- پنځه څلوېښت زره یوسلو یو

د زریزو طبقه			دیو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

۲- د لاندني چوتونو اړوند عددونه وليکئ:

پوښتنې

د لاندنيو عددونو رقمونه په راګرل شوو جدولونو کې وليکئ
- اووه ويشت زره اووه سوه يو ويشت:

د زريزو طبقه			د يويزو طبقه		
سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

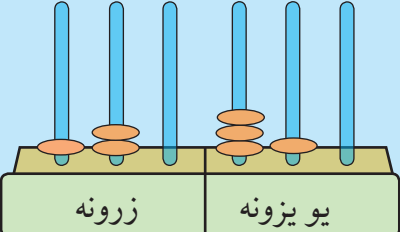
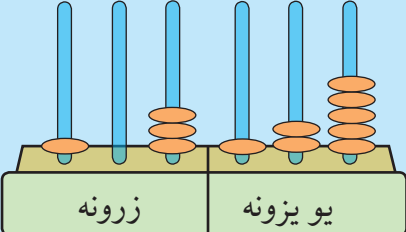
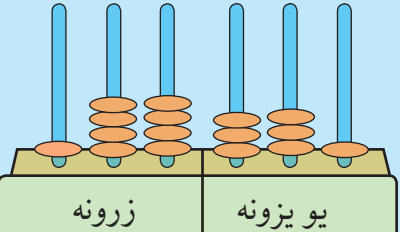
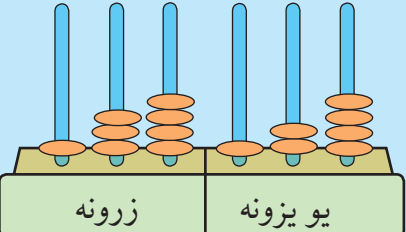
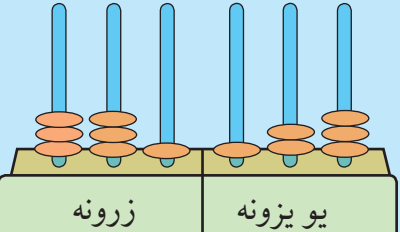
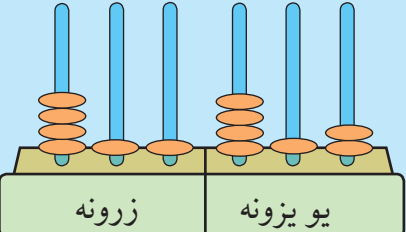
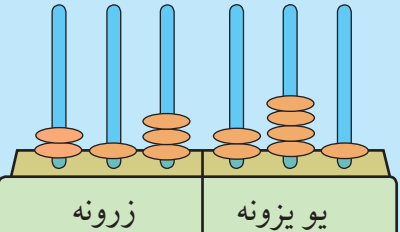
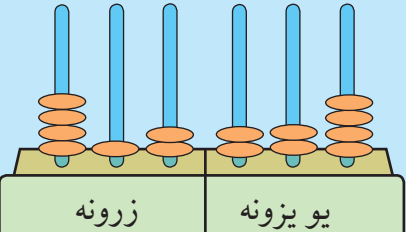
- يو ديرش زره اته سوه

د زريزو طبقه			د يويزو طبقه		
سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

- څلورويشت زره دو سوه پنځلس

د زريزو طبقه			د يويزو طبقه		
سل زريز	لس زريز	زريز	سليز	لسيز	يويز

د لاندې چوتونو اړوند عددونه وليکئ:

 <p>زرونه يو يزونه</p>	 <p>زرونه يو يزونه</p>
 <p>زرونه يو يزونه</p>	 <p>زرونه يو يزونه</p>
 <p>زرونه يو يزونه</p>	 <p>زرونه يو يزونه</p>
 <p>زرونه يو يزونه</p>	 <p>زرونه يو يزونه</p>

کورنی دنده

په خپلو کتابچوکې یو چوت رسم کړئ او لاندې عدد په کې ولیکئ.

پنځه اويا زره او پنځه

پوښتنې

۱- د لاندې جملو اړونده عددونه ولیکئ.

دوه سوه اته څلوېښت.

درې زره اووه سوه څلورويشت

پنځلس زره نهه سوه څلور.

دروېشت زره دوه سوه لس.

دوه څلوېښت زره یوسل او پنځه ويشت.

یوسل او درې او یازره نهه سوه شپږ اتيا.

درې سوه اووه اتيا زره دوه سوه اووه اتيا.

پنځه سوه نهه څلوېښت زره درې سوه پنځوس.

اووه سوه یو نوي زره پنځه

۲- د <، > او = علامې په تشو ځایونو کې کیردئ:

۱۲۵۳۷۶

۱۲۴۹۹۸

۴۷۳

۲۰۶

۲۷۰۳۲۰

۳۰۲۵۰۰

۱۵۱۵

۱۵۰۰۰۱۵

۴۸۰۰۲۹

۱۷۸۹۴۳

۲۱۰۱۴

۲۲۰۰۴

۴۰۰۷۸۵

۵۶۱۰۱۲

۸۰۰۰۱۸

۸۰۰۰۰۸

۵۰۵۰۵۵

۵۰۵۰۵۰

۹۰۰۰۷۸

۹۰۰۰۷۷

۹۹۹۹۹

۱۰۰۰۰۰

۳۱۴۸۴۰۲

۲۲۷۳۰۵۷

تخمین (اټکل) کول

پوښتنې

- ایا تاسې کوم وخت د ځینو شیانو اټکل کړی دی؟
- ایا اټکل کول تل سم وي؟
- څه فکر کوئ کوم ډول اټکل ته ښه اټکل ویلای شو؟
- آیا کوم شی چې د شمیرلو وړ نه وي، اټکل کیدا شي؟

څو دانې پوکښې به وي؟

مثال: يوه اندازه درسي مرستندويه مواد چې په دې لوست کې ورته اړتيا ده لکه يو موټي لوبيا چې د شميرلو وړ دي د ميز پر مخ ږدو او له زده کوونکو څخه پوښتنه کوو څوک ويلاى شي چې د ميز د سر لوبيا څو دانې دي؟ د مثال په ډول احمد ځواب وايي ۵۰ دانې. د احمد نوم پر تخته ليکو او ۵۰ چې احمد ويلى دي. په لاندې ډول يې ليکو:

- احمد وويل: ۵۰ دانې

- محمود وويل: ۵۴ دانې

- زلمي وويل: ۶۰ دانې

- بريالي وويل ۴۰ دانې

اوس د ميز پر مخ لوبيا شميرو، وينو چې ۸۵ دانې دي.

گورو چې د زلمي اټکل حقيقت ته نژدې دی. نو وايو چې تر ټولو ښه تخمين د زلمي دی.

فعاليتونه

زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې لاندیني فعالیتونه ترسره کړي:

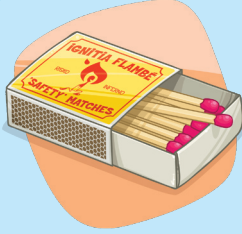

۱- يو موټی نخود را واخلي او اټکل وکړئ

چې څو دانې دي، وروسته هغه وشميرئ او

وگورئ چې ستاسې په تخمين (اټکل) او په

حقيقي شمير کې څومره توپير دی.

۲- د اورلگیت یوه قطی را واخلی او اټکل وکړئ چې په منځ کې یې د اورلگیت خو لرگي موجود دي، وروسته دقطی په دننه کې د اورلگیت لرگي وشمیرئ او وگورئ چې خو دانې دي. بیا نتیجه واخلی چې ستاسې په اټکل او د لرگیو د شمیر تر منځ توپیر خو دی.

۳- یو موټی جوار را واخلی، اټکل وکړئ چې خو دانې دي، وروسته د جوارو دانې وشمیرئ او وگورئ چې ستاسې په اټکل او د جوارو په شمیر کې توپیر خو دی.

کورنی دنده

په کور کې یو شی چې د اندازه کولو او شمیرلو وړ وي وټاکئ او اټکل یې کړئ بیا یې اندازه یا وشمیرئ او وگورئ چې ستاسې اټکل خومره سم دی.

۱- اټکل وکړئ چې ستاسو د ميز اوږدوالی څو سانتي متره دی او بیا یې د خط کش په مرسته اوږدوالی پیدا کړئ چې ستاسو اټکل حقیقت ته څومره نژدې وه؟

۲- یو موټی غنم راواخلئ او اټکل وکړئ چې څو دانې دي، بیا یې وشمیرئ تر څو معلوم شي چې ستاسو اټکل څومره حقیقت ته نژدې دی؟

په عمودي او افقي ډول د عددونو جمع کول

پوښتنې

- که چېرې غواړئ چې دوه عددونه په عمودي ډول جمع کړئ د هغو رقمونه په څه ډول یو تر بل لاندې لیکئ؟
- ویلای شئ چې د عددونو جمع لومړی له کومې خوا څخه پیل کیږي؟
- ستاسو په نظر عددونه په افقي ډول څنګه جمع کیږي؟

لومړی مثال: د ۱۳۵۴۲ او ۲۳۰۷ عددونه په عمودي او افقي ډول جمع کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 ۱۳۵۴۲ \\
 + ۲۳۰۷ \\
 \hline
 ۱۵۸۴۹
 \end{array}$$

د جمعې لومړی جزء \rightarrow ۱۳۵۴۲
 د جمعې دویم جزء \rightarrow + ۲۳۰۷
 د جمعې حاصل \rightarrow ۱۵۸۴۹

$$۱ \quad ۳ \quad ۵ \quad ۴ \quad ۲ \quad + \quad ۲ \quad ۳ \quad ۰ \quad ۷ = ۱ \quad ۵ \quad ۸ \quad ۴ \quad ۹$$

دویم مثال: په ۱۳۸۳ هجري لمريز کال کې ۱۸۵۴۰ تنه زموږ له هېواد څخه د حج د فريضي د ادا کولو لپاره بیت الله شريف ته تللي وو، په ۱۳۸۴ هجري لمريز کال کې ۲۱۲۵۰ تنه بیت اله شريف ته تللي دي، د افغاني حاجيانو شمير په دواړو کلونو کې څو تنه کيږي؟

حل:

$$\begin{array}{r} 18540 \\ + 21250 \\ \hline 39790 \end{array}$$

فعالیت

د لاندې پوښتنو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

۱۷۴
+ ۴۱۹
—

۱۸۹۵
+ ۶۶۰۰
—

۱۷۵۶
+ ۲۲۴۹
—

۹۷
+ ۴۸
—

۲۶
+ ۱۳
—

۷۵۳
+ ۶۳۶
—

۱۲

$32 + 44 = ?$

$376 + 137 = ?$

$9351 + 7854 = ?$

کورنی دنده

د ۹۲۷۳۵ او ۱۱۵۲۰ عددونه په عمودي او افقي ډول جمع کړئ.

پوښتنې

۱- لاندې عددونه جمع کړئ.

۴۹۴۸	۳۱۷۲	۲۴۳۸
۳۵۱۷	۱۵۹۲	۱۳۵۷
+ ۲۱۲۸	+ ۴۲۶۱	+ ۱۲۳۸
<hr/>	<hr/>	<hr/>

۲- لاندې عددونه په افقي ډول جمع کړئ:

$7149 + 1503 =$

$9017 + 3384 =$

$58201 + 31056 =$

$91032 + 14321 + 28150 =$

سؤال های چهارم

۱- یو بزرگریو غویې په ۲۱۴۰۰ افغانیو واخیست او یوه غوایې په ۱۹۸۵۰ افغانیو واخیسته معلوم یې کړئ چې نوموړي بزگر شو افغانی مصرف یا لگولي دي؟

۲- د واکسیناتورانو یو گروپ په یوه اونۍ کې ۲۵۹۸۰ کوچنیان او په بله اونۍ کې ۲۸۶۴۵ کوچنیان واکسین کړي دي، معلوم کړئ چې نوموړي گروپ په دواړو اونیو کې خومره کوچنیان واکسین کړي دي؟

۳- یو بنوال د ۶۴۹۷۵ افغانیو انگور او د ۲۰۵۹۰ افغانیو منې خرڅې کړي دي معلوم کړئ چې نوموړي بنوال د شو افغانیو میوه خرڅه کړېده؟

۴- د یو ښوونځي د زده کوونکو شمیر ۱۵۴۶ او د بل ښوونځي ۲۰۱۶ کسه دي. وویي چې په دواړو ښوونځیو کې شو زده کوونکي په زده کړو بوخت دي؟

۵- یوه سړي د ۸۴۴۵ افغانیو غنم او د ۴۳۷۰ افغانیو وریجې واخیستي پیدا کړئ چې نوموړي سړي شو افغانی لگولي دي؟

په عمودي او افقي ډول د عددونو تفریق کول

پوښتنې

- که چیرې وغواړئ دوه عددونه په عمودي ډول یو له بل څخه تفریق کړئ عددونه یو تر بل لاندې څه ډول لیکئ؟
- ستاسو په نظر د تفریق عملیه لومړی له کومې خوا څخه پیل کړو؟
- که غواړئ چې دوه عددونه یو له بل څخه په افقي ډول تفریق کړئ څنگه یې سرته رسوئ؟

لومړی مثال: له ۲۳۸ عدد څخه د ۱۱۴ عدد په عمودي او افقي ډول تفریق کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 ۲۳۸ \longrightarrow \text{مفروق منه} \\
 - ۱۱۴ \longrightarrow \text{مفروق} \\
 \hline
 ۱۲۴ \longrightarrow \text{د تفریق حاصل}
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 \text{مفروق منه} \quad \text{مفروق} \quad \text{د تفریق حاصل} \\
 \downarrow \quad \downarrow \quad \downarrow \\
 ۲۳۸ \quad - \quad ۱۱۴ \quad = \quad ۱۲۴
 \end{array}$$

دویم مثال: د فرید پلار ۵۴۹۰ افغانی درلودې په ۲۱۴۰ افغانیو پې زوی ته قلم، کتابچه او کالی واخیستل. معلوم کړئ چې څو افغانی ورسره پاتې دي؟
حل:

$$\begin{array}{r} 5490 \\ - 2140 \\ \hline 3350 \end{array}$$

فعالیت

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 8702 \\ - 4579 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2986 \\ - 1540 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4735 \\ - 3529 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25124 \\ - 13850 \\ \hline \end{array}$$

$$5043 - 2987 = \quad \quad \quad 3650 - 1345 = \quad \quad \quad$$

$$75638 - 43215 = \quad \quad \quad 9874 - 3251 = \quad \quad \quad$$

سؤال های عبارتی

۱- یوه سړي (۲۳۴۷۵) افغانی درلودې په (۱۳۵۰) افغانیو یې خوراکي مواد واخیستل، معلوم کړئ چې له نوموړي سره څومره افغانی پاتې دي؟

۲- د یوه لومړني ښوونځي د زده کوونکو د داخلي شمیر (۴۳۴۰) تنه دی، که له هغوی څخه (۲۳۵۰) تنه هلکان وي، د نجونو شمیر به څو تنه وي؟

۳- یوه سړي د خپل کور د جوړولو لپاره (۲۲۳۴۰) دانو خښتو ته اړتیا لري که نوموړي (۱۵۲۹۰) دانې خښتې برابرې کړې وي، معلوم کړئ چې نورو څو دانو خښتو ته اړتیا لري؟

۴- په یوه کلي کې باید (۲۴۷۲۰) تنه کوچنيان واکسين شي. که گمارل شوی گروپ (۱۳۱۹۹) تنه کوچنيان واکسين کړي وي، نور څو کوچنيان پاتې دي چې واکسين شي؟

ضرب

پوښتنې

- که چېرې وغواړئ دوه عددونه چې له یوه څخه زیات رقمونه ولري په عمودي ډول ضرب کړئ د عددونو رقمونه څنګه یو تر بل لاندې لیکلئ؟
- ستاسو په اند د ضرب عملیه څه ډول او له کوم لوري یې باید پیل کړو؟

لومړی مثال: د ۱۲ عدد د ۱۲۶ په عدد کې ضرب کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 126 \longrightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 12 \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 252 \\
 + 126 \\
 \hline
 1512 \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

دویم مثال: یو دوکاندار ۳۷۵ کیلو بوره چې د یو کیلو بورې بیه ۵۶ افغانۍ ده، پلورلي ده، معلوم کړئ چې نوموړي دوکاندار څو افغانۍ په لاس راوړي دي؟
حل:

$$\begin{array}{r}
 375 \\
 \times 56 \\
 \hline
 2250 \\
 1875 \\
 \hline
 21000
 \end{array}$$

فعالیت

په خپلو ډلو کې د لاندې پوښتنو په اړوند خبرې اترې وکړئ او حل یې کړئ.

$$\begin{array}{r}
 824 \\
 \times 66 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 924 \\
 \times 52 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 713 \\
 \times 23 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2393 \\
 \times 79 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1489 \\
 \times 76 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1254 \\
 \times 38 \\
 \hline
 \end{array}$$

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکي او وروسته دې حل کړي.

$$\begin{array}{r} 941 \\ \times 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 708 \\ \times 46 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 639 \\ \times 70 \\ \hline \end{array}$$

تمرین

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 1704 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5504 \\ \times 66 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9764 \\ \times 85 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1843 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 6578 \\ \times 72 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 69 \\ \times 85 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3989 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5670 \\ \times 59 \\ \hline \end{array}$$

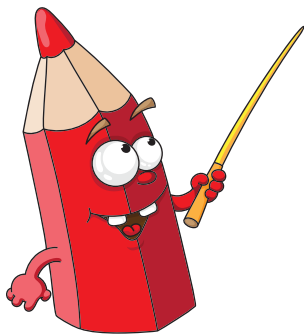
$$\begin{array}{r} 7024 \\ \times 62 \\ \hline \end{array}$$

سؤال های چهارم

۱- د یوه کلي اوسیدونکو د یوه محراب جومات د جوړولو لپاره مرسته وکړه که چېرې د ذکرشوي کلي (۱۲۶۷) تنو دا ثواب گټلی وي او د کلي هر تن ۲۵۰ افغانی ورکړې وي، معلوم کړئ چې د جومات له پاره خومره افغانی راټولې شوي دي؟

۲- د واکسیناتورانیویوې ډلې په یوه ورځ کې (۵۴۰) تنه کوچنیان واکسین کوي معلوم کړئ، چې نوموړی ډله به په (۱۵) ورځو کې څو تنه کوچنیان واکسین کړي؟

۳- یو بڼوال (۲۴۵) منه انگور پلوري که نوموړی بڼوال یو من انگور په (۱۶۴) افغانیو وپلوري، معلوم کړئ چې څو افغانی یې په لاس راوړي دي؟

د دوه رقمي او درې رقمي عددونو وېش په یو رقمي عدد باندې

پوښتنې

- که چېرې و غواړئ چې یو دوه رقمي عدد پر یو رقمي عدد باندې وویشئ، عملیه څه ډول پیلوی؟
- ستاسو په اند د وېش په عملیه کې څه وخت باقی موجود وي او څه وخت باقی نه لري؟
- که چېرې و غواړئ، د وېش یوه پوښتنه وروسته له حل څخه امتحان کړئ، څه به کوئ؟

لومړی مثال: د ۷۳ عدد د ۶ پر عدد وویشئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 \text{مقسوم عليه} \quad 73 \quad \leftarrow \text{مقسوم} \\
 \underline{- 6} \quad \leftarrow \text{د ویش حاصل} \\
 13 \\
 \underline{- 12} \\
 1 \quad \leftarrow \text{پاتې}
 \end{array}$$

ددې لپاره چې پوه شو پوښتنه سمه حل شوي ده که نه، په لاندې ډول یې امتحانوو.

$$\begin{array}{ccccccc}
 \text{د ویش حاصل} & & \text{مقسوم عليه} & & \text{پاتې} & & \text{مقسوم} \\
 \downarrow & & \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \\
 12 & \times & 6 & + & 1 & = & 73
 \end{array}$$

دویم مثال: یو سوداگر ۸۵ منہ غنم په ۵ تنو بی وزلو خلکو باندې په برابر ډول ویشي، معلوم کړئ چې هر یو تن ته څو منہ غنم رسیري؟
حل:

$$\begin{array}{r|l} 85 & 5 \\ - 5 & 17 \\ \hline 35 & \\ - 35 & \\ \hline 00 & \end{array}$$

امتحان:

$$\begin{array}{r} 17 \longrightarrow \text{د ویش حاصل} \\ \times 5 \longrightarrow \text{مقسوم علیه} \\ \hline 85 \longrightarrow \text{مقسوم} \end{array}$$

فعالیت

له لاندینو پوښتنو څخه هره یوه حل او بیا یې امتحان کړئ.

$$68 \overline{) 4}$$

$$91 \overline{) 4}$$

$$84 \overline{) 4}$$

$$711 \overline{) 3}$$

$$847 \overline{) 7}$$

$$672 \overline{) 2}$$

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې وليکي، وروسته يې حل او امتحان کړي.

$$\begin{array}{r|l} 385 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 344 & 6 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 425 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

پوښتنې

لاندې پوښتنې حل او امتحان يې کړئ

$$\begin{array}{r|l} 956 & 7 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 245 & 4 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 732 & 8 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 294 & 9 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 350 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 328 & 6 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 850 & 9 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 617 & 7 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 789 & 6 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 577 & 7 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 930 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 690 & 7 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 909 & 8 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 800 & 1 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 111 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

سؤال های چهارم

۱- د احمد د تاريخ كتاب (۱۶۵) مخونه لري كه چپرې هغه له مهال ویش سره سم هره ورځ (۱۵) مخه مطالعه كړي معلوم كړئ چې احمد به نوموړی كتاب په څو ورځو كې تمام كړي؟

۲- دولت غواړي چې (۴۰۰) كڅورې كيمياوي سره په ۲۰ تنو بزگرانو باندې په برابر ډول وویشي، معلوم كړئ چې هر بزگر ته څو كڅورې رسيري؟

۳- د كرهني وزارت د منو ۳۵۰ اصلاح شوي نيا لگي پر ۲۵ تنو بنوالو باندې په برابر ډول ويشلې دي، هر بنوال ته څو نيا لگي ور كړل شوي دي؟

۴- يوې خيرې موسسې ۲۰۰ قطی غورې ۴۰ غريبو كورنيو ته په مساوي ډول وویشل. هرې كورنۍ ته څو قطی غورې ور كړل شوي دي؟

۵- يوه سړي ۵۰ غريبو زده كوونكو ته ۹۶۰ جلده كتابچې په مساوي ډول ويشلې دي. هر زده كوونكي ته څو كتابچې ور كړل شوي دي؟

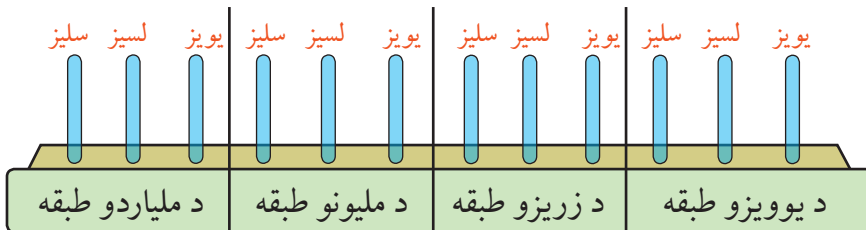

طبقي او د عددونو لوستل او ليكل تر مليارده پورې

پوښتنې

- ستاسو په نظر د عددونو طبقي څه گټه لري؟
- که په طبقو پوه نه شو، د عددونو په ليكلو او ويلو کې مور ته څه ستونزې پيدا کېږي؟
- ايا تر اوسه مو د طبقي او مرتبې په باره کې څه اوريدلي دي؟

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

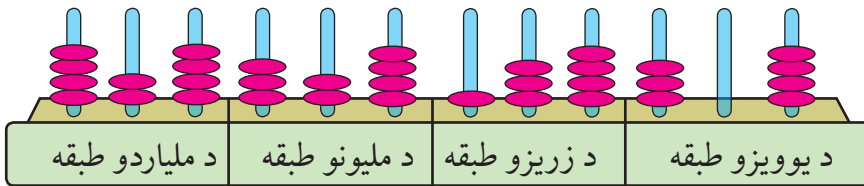
د يوويزو طبقه			د زريزو طبقه			د مليونو طبقه			د مليارو طبقه		
يويز	لسيز	سليز	زريز	لس زريز	سل زريز	مليون	لس مليون	سل مليون	مليارد	لس مليارد	سل مليارد
لومړۍ	دويمه	درېمه	لومړۍ	دويمه	درېمه	لومړۍ	دويمه	درېمه	لومړۍ	دويمه	درېمه
مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې	مرتبې

لومړی مثال: د (۱,۷۸۱,۴۳۵,۲۶۴) عدد په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکي او وپې لولئ.

حل:

د يوويزو طبقه			د زريزو طبقه			د مليونو طبقه			د مليارو طبقه		
يويز	لسيز	سليز	زريرز	لس زريرز	سل زريرز	مليون	لس مليون	سل مليون	مليارد	لس مليارد	سل مليارد
۴	۶	۲	۵	۳	۴	۱	۸	۷	۱		

دويم مثال: لاندې شکل په پام کې ونيسئ:

۱- د پورته چوت اړونده عدد وليکئ.

۲- دا عدد څرنگه لوستل کيږي؟ وپې ليکئ.

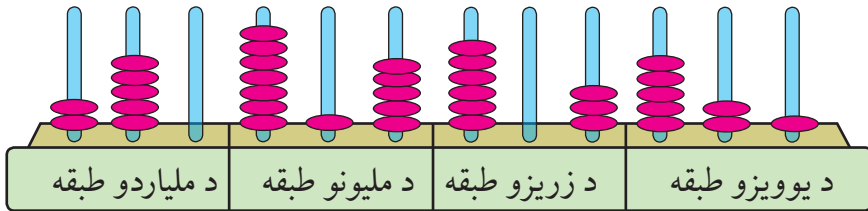
حل:

د يوويزو طبقه			د زريزو طبقه			د مليونو طبقه			د مليارو طبقه		
۴	۰	۴	۳	۴	۳	۱	۲	۳	۴	۲	۴

څلورسوه څلورويشت مليارده، درې سوه څلور ويشت مليونه، يو سل او څلور ديرش زره او درې سوه څلور

فعالیت

لاندي چوت په پام کې ونیسئ:

- اړونده عدد يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

- دا عدد څرنگه لوستل کېږي.

کورنی دنده

د (۱,۷۳۰,۲۰۰,۱۹۵) عدد رقمونه په لاندي جدول کې په اړونده مرتبو

کې وليکئ؟

د یوويزو طبقه		د زريزو طبقه		د مليونو طبقه		د مليارو طبقه	
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس	سلیز	میلیون	لس
میلیون	میلیون	میلیون	میلیون	میلیون	میلیون	میلیون	میلیون
میلیارد	میلیارد	میلیارد	میلیارد	میلیارد	میلیارد	میلیارد	میلیارد

- د (۲,۵۰۱,۳۴۹,۲۷۸) عدد طبقه بندي او وروسته یې ولولئ؟

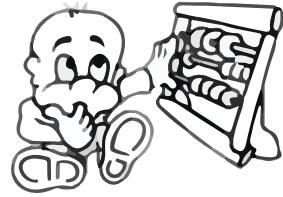
- د یو میلیارد یو سلو درې میلیونو پنځه سوه څلور ویشتم زره نهه سوه اووه

دیرش عدد وليکئ.

۱- لاندې عددونه لومړی طبقه بندي کړئ او وروسته یې ولولئ.

- ۴۳۲
- ۹۷۰ ۵
- ۱۰۰۰ ۱۰
- ۷۰۴ ۴۳
- ۲۰۰۵ ۸۷
- ۳۰۰۰ ۱۰۰
- ۹۴۵ ۴۱۳
- ۵۴۷ ۲۰۱
- ۷۱۵ ۹۳۴ ۱
- ۷۸۱ ۳۴۵ ۲
- ۳۰۰ ۹۰۱ ۱۱۱۵
- ۷۴۹ ۴۵۳ ۳۱۲۶
- ۸۰۵ ۹۹۴ ۱۱۷۹
- ۷۰۰ ۳۶۲ ۲۴۵۵
- ۵۰۱۳۹۰۰۷۰۰

۲- لاندې عددونه ولیکئ

- څلور زره یوسلو شل.
- د یارلس زره نهه سوه پنځه څلوینت.
- اووه او یازره څلور سوه دوه.

- درې اتيا زره څلوېښت.
- يو سلو نهه څلوېښت زره پنځه سوه درې شپيته.
- دوه سوه دېرش زره او نهه سوه.
- يو مليون درې سوه اوه نوي زره څلور سوه درويشت.
- دولس مليونه درې سوه څلور اتيا زره دوه سوه پنځه پنځوس.
- يوسلو پنځه څلوېښت مليونه اووه سوه نهه شپيته زره نهه سوه څلور دېرش.
- يو مليار دوه سوه څلور دېرش مليونه پنځه سوه يوويشت زره يو سلو يو دېرش.

د عددونو انکشافی (توسعوي) بنودل

پوښتنې

- آیا ویلای شی چې د ۲۶۳۴۷ عدد له څو لس زرونو، څو زرونو، څو سوونو، څو لسونو او له څو یویزونو څخه جوړ شوی دی؟
- څه فکر کوئ هغه عدد به کوم وي چې د (اووه لس زرونو، پنځه زرونو، اته سلونو، نهه لسونو، او شپږ یویزونو) څخه جوړ شوی وي؟

لومړی مثال: د ۳۲۴۵ عدد کولای شو، داسې ولیکو:

$$۳۲۴۵ = ۳۰۰۰ + ۲۰۰ + ۴۰ + ۵$$

دویم مثال: د ۲۵۷۴۴ عدد کولای شو، په انکشافی شکل داسې ولیکو:

$$۲۵۷۴۴ = ۲۰۰۰۰ + ۵۰۰۰ + ۷۰۰ + ۴۰ + ۴$$

فعالیت

له لاندینيو عددونو څخه هریو یې په انکشافی شکل ولیکئ.

$$۵۳۷۴ = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۷۶۵۱ = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۴۲۳۶۴ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۹۴۸۴۳۵ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

په گروپونو کې لاندې جدول ته پام وکړئ او وروسته جدول ډک کړئ.

				لسونه	یوونه	عددونه
			سلونه	۳۰		۳۵
		زرونه	۲۰۰		۳	۲۷۳
	لس زرونه	۱۰۰۰		۴۰		۱۵۴۶
سل زرونه	۲۰۰۰۰		۶۰۰		۲	۲۳۶۷۲
۱۰۰۰۰۰		۲۰۰		۶۰		۱۴۲۳۶۴

مثالونه

د ۹۸۷۶ عدد جوړ شوی دې له:

۹ زرونه

۸ سلونه

۷ لسونه

۶ یوونه

د ۷۵۴۱۳ عدد له څو یووینزو، څو لسيزو، څو سليزو، څو زرينو، څو لس زرينو څخه جوړ شوی دې:

لس زرونه

زرونه

سلونه

لسونه

یوونه

کورنی دنده

۱- د ۳۷۴۱ عدد جوړ شوی دی له:

...زرونه	...سلونه	...لسونه	... یوونه
----------	----------	----------	-----------

د ۵۵۹۶۲ عدد جوړ شوی دی له:

یوونه
 لسونه
 سلونه
 زروونه
 لس زروونه

۲- لاندې عددونه په انکشافی شکل سره ولیکئ

$$۴۹۷۳۵ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۶۱۸۸۶۴ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۳۷۲۸۳۲۱۹ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۲۱۳۵۹۱۸۷۶ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۹۴۸۴۳۵ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۹۴۸۴۳۵ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

۳- لاندې اړوند عددونه یې ولیکئ.

۶ زروونه ۷ سلونه او ۵ یووونه..... کیږي.

۹ لس زروونه ۸ زروونه ۲ سلونه او ۷ یووونه..... کیږي.

۵ سل زروونه ۶ لس زروونه ۳ زروونه او ۴ یووونه..... کیږي.

۱- د ۲۵۷۹۴ عدد جوړ شوی دی له:

... لس زرونه ... زرونه ... سلونه لسونه ... یوونه

۲- د لاندې هر یوه عبارت اړوند عدد ورته مخامخ ولیکئ.

- ۳ زرونه، ۵ سلونه، ۷ لسونه او ۹ یوونه
- ۸ لس زرونه، ۶ زرونه، ۳ سلونه، ۲ لسونه او ۵ یوونه.....
- ۲ سل زرونه، ۳ لس زرونه، ۷ زرونه، ۴ سلونه، ۸ لسونه، او ۹ یوونه.....
- ۳ ملیونونه، ۴ سل زرونه، ۷ لس زرونه، ۵ زرونه، ۹ سلونه، ۶ لسونه او ۳ یوونه.....

۳- لاندې عددونه په انکشافی ډول سره ولیکئ.

$$۴۹۷۶ = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۲۸۵۴۱ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

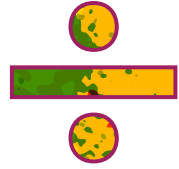
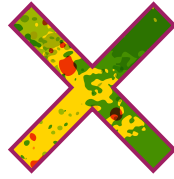
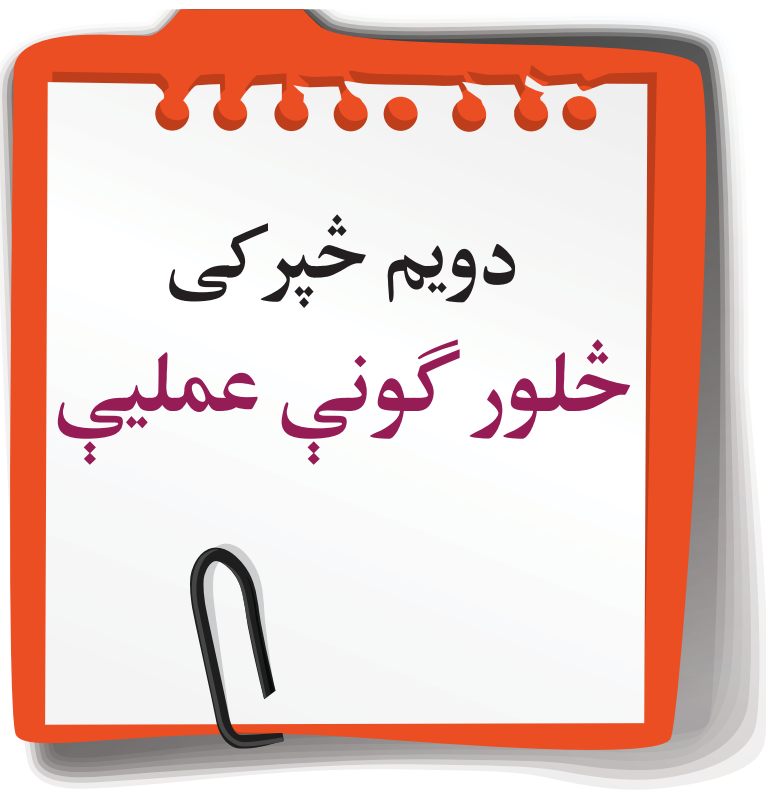
$$۵۳۰۴۹۲ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۷۲۵۶۸۷۳ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۹۱۰۱۱۱۲۱۳ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۸۷۶۵۴۳۲۱ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$۱۹۸۷۶۵۴۳۲۱ = \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots + \dots$$

تر ملیارده پورې د عددونو جمع کول

پوښتنې

- که چېرې و غواړئ چې دوه لوی عددونه یو له بل سره جمع کړئ د عددونو د هرې مرتبې او طبقې اړونده رقمونه باید څنګه یو تر بل لاندې ولیکئ؟
- که چېرې دا کار ونه کړو، څه تاوان لري؟
- آیا ویلای شئ د جمعې عملیه له کومې خوا څخه پیل کیري؟

لومړی مثال:

حل:

$$\begin{array}{r}
 927684130 \leftarrow \text{د جمعې لومړی جزء} \\
 + 392504254 \rightarrow \text{د جمعې دویم جزء} \\
 \hline
 1320188384 \leftarrow \text{د جمعې حاصل}
 \end{array}$$

دویم مثال: په یوه شرکت کې درې تنه سوداګر شریک دي، که چېرې د یوه برخه (۲۳۷۹۰۰۰) افغانۍ د بل برخه (۸۱۰۲۵۹۴) افغانۍ، وي دنوموړي شرکت مجموعي پانګه معلومه کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 2379000 \\
 + 8102594 \\
 \hline
 10481594
 \end{array}$$

فعالیت

د (۱۰۲۴۵۹) او (۵۴۰۸۰) عددونه یو دبل لاندې ولیکئ.
د پورته دوو عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړئ.

کورنی دنده

د ۵۰۰۱۷۰۹۴۵ او ۹۴۰۵۶۹۰۰ عددونه په عمودي ډول جمع کړئ.

پوښتنې

- ۱- د عددونو هره جوړه (۸۹۴۵۰۶۷)، (۱۳۲۹۰۰۰) او همدارنگه د (۵۷۳۶۰۰۰۹) او (۶۵۶۹۸۰۰۱) یو تریل لاندې ولیکئ او بیایې جمع کړئ.
- ۲- په لاندې جدول کې د هر ستون د عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړئ:

۲۱۸۹۳۵۱
۳۱۰۵۷۸
۲۹۶۴

۷۳۸۰۵۹۳
۴۰۷۲
۵۱۷۲۶۸

۲۳۷۵
۵۴۰۰۹
۴۰۷۵۸۶

۳- جمع یې کړئ:

$$\begin{array}{r} ۳۱۹۵۰۶۸ \\ + ۵۳۰۰۵۴۲ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۵۱۲۰۹ \\ + ۲۰۱۷۳۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۳۴۰۸۹۰۰ \\ + ۳۴۲۷۳۴۵۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۰۰۵۴۷۹۳ \\ + ۲۱۵۴۷۰۰۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۹۰۵۰۴۲۱۲ \\ + ۲۵۶۶۸۹۴۵۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۹۹۵۳۰۰۰ \\ + ۸۰۵۰۴۷۸۵ \\ \hline \end{array}$$

ښارګوټي پېښتې

۱- که چېرې په تقریبي ډول د کابل د ښار نفوس (۳۸۷۸۵۴۳) د مزار شریف د ښار (۱۸۲۴۳۷۵) او د کندهار د ښار (۱۹۶۵۷۸۶) تنه وي د درې واړو ښارونو نفوس به څومره وي؟

۲- د برېښنا بند د جوړولو لپاره د ننگرهار په ولایت کې ۱۲۹۳۷۶۲ افغانۍ او د برېښنا د بند په سامانونو ۲۱۴۲۳۸۴ افغانۍ خرڅې شوي دي، د برېښنا د بند د جوړولو ټول خرڅ پیدا کړئ.

۳- دوو سوداګرو یوه فابریکه جوړه کړې ده چې د یوه پانګه ۷۰۱۴۵۰۰۰ افغانۍ او د بل پانګه ۵۹۸۹۲۰۰۰ افغانۍ ده، پیدا کړئ چې د فابریکې د جوړولو لپاره څومره لګښت شوی دی؟

۴- دولت په دوو ولایتونو کې دوه روغتیايي مرکزونه جوړ کړي دي که چېرې د یوه روغتیايي مرکز په جوړولو کې ۱۲۳۸۴۵۰۰ افغانۍ او د دویم روغتیايي مرکز په جوړولو کې ۱۱۹۹۲۳۵۰ افغانۍ لګښت شوي وي، ټول لګښت پیدا کړئ.

۵- د پوهنې وزارت د هیواد په یوه ولایت کې د دوو ښوونځیو لپاره یوه - یوه ودانې جوړه کړي ده که چېرې پر یوې ودانۍ ۱۳۹۸۸۲۰۰ افغانۍ او دویمې ودانۍ ۱۴۱۷۹۱۵۰ افغانۍ لګښت شوي وي، د دواړو ښوونځیو د ودانیو لګښت پیدا کړئ.

د جمعې د عمليې امتحان

پوښتنې

- د دې لپاره چې پوه شو د جمعې د عمليې پوښتنه سمه حل شوی ده او که نه، څه باید وکړو؟
- ستاسو په نظر د یوې حل شوې پوښتنې امتحان څه گټه لري؟
- آیا ویلای شئ د جمعې د عمليې د امتحانولو لپاره بلې کومې عمليې ته اړتیا شته او که نه؟

مثال:

$$\begin{array}{r}
 927684130 \leftarrow \text{د جمعې لومړی جزء} \\
 + 392504254 \rightarrow \text{د جمعې دویم جزء} \\
 \hline
 1320188384 \leftarrow \text{د جمعې حاصل}
 \end{array}$$

امتحان: د جمعې د اجزاؤ ځایونه بدلوو او د جمعې عمليې یوځل بیا ترسره کوو، که چیرې پخوانې ځواب لاسته راغی، وایو چې سوال په سمه توگه حل شوي ده.

$$\begin{array}{r}
 927684130 \leftarrow \text{د جمعې لومړی جزء} \\
 + 392504254 \rightarrow \text{د جمعې دویم جزء} \\
 \hline
 1320188384 \leftarrow \text{د جمعې حاصل}
 \end{array}$$

فعالیت

د ۷۲۰۰۵۶۰۴۲ عدد له ۱۰۶۹۰۵۰۰۴ عدد سره په عمودي ډول جمع کړئ، بیا
یې امتحان کړئ.

کورنۍ دنده

د ۹۰۰۵۸۰۰۰۰۷ او ۱۶۳۰۰۰۷۶۵ عددونه په عمودي ډول سره جمع
کړئ او بیا یې امتحان کړئ.

پوښتنې

لاندې پوښتنې حل او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} ۸۹۵۹۰۰۴۱۰ \\ + ۲۱۲۶۳۲۵۷۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۶۵۳۰۵۰۴۱ \\ + ۱۰۱۵۲۳۷۰۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۰۰۵۳۰۲۲۴ \\ + ۳۱۲۱۱۴۷۸۹ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۲۷۹۶۵۰۰۰ \\ + ۵۳۲۳۰۰۷۶۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۱۶۵۴۲۰۱۰ \\ + ۳۲۱۹۱۳۵۲۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۴۹۹۰۱۴۸۷ \\ + ۴۲۰۰۱۳۶۵۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۰۷۷۰۸۹۴۰ \\ + ۲۲۸۹۲۳۵۸۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۴۳۰۰۴۵۷۶ \\ + ۳۱۲۱۲۹۰۰۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۱۶۵۴۲۰۰۰ \\ + ۵۲۱۹۱۳۵۲۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۲۳۹۰۱۴۳۷ \\ + ۴۲۰۰۱۳۶۰۴ \\ \hline \end{array}$$

د عددونو تفریق تر ملیارده پورې

پوښتنې

- که چېرې وغواړو دوه لوی عددونه یو له بل څخه تفریق کړو د هرې مرتبې او د هرې طبقې رقمونه باید څنګه یو دبل لاندې ولیکو؟
- څوک ویلای شي که چېرې دا کار ونه شي تاوان یې څه دی؟
- د تفریق عملیه له کومې خوا څخه پیل کړو؟
- که چېرې د تفریق عملیې د سرته رسولو په وخت کې د لاندې عدد رقم د پورتنی عدد له رقم څخه لوی وي څه باید وکړو؟

لومړی مثال: له ۳۵۶۷۲۱۳۰۴۶ عدد څخه د ۲۱۳۲۴۶۰۹۷۰ عدد په عمودي ډول تفریق کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 3567213046 \leftarrow \text{مفروق منه} \\
 - 2132460970 \rightarrow \text{مفروق} \\
 \hline
 1434752076 \leftarrow \text{د تفریق حاصل}
 \end{array}$$

دویم مثال: د هر ستون د عددونو د تفریق حاصل پیدا کړئ.

۴۹۸۱۰۰۲۴۹۷	۳۴۶۵۸۰۰۰۴۲	۵۷۱۵۳۶۳۵۱۲	مفروق منه
- ۲۴۵۳۱۴۲۹۰۵	- ۱۴۰۳۰۱۲۱۱۰	- ۱۲۴۰۱۷۹۳۰۰	مفروق
۲۵۳۴۸۵۹۵۹۲	۲۰۶۲۷۸۷۹۳۲	۴۴۷۵۱۸۴۲۱۲	د تفریق حاصل

درېم مثال: د دوو عددونو د جمعې حاصل ۸۵۳۱۹۰۰۰۴۳ دی که چیرې یو عدد ۵۱۴۹۰۶۴۰۰۰ وي، بل عدد پیدا کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r} ۸۵۳۱۹۰۰۰۴۳ \\ - ۵۱۴۹۰۶۴۰۰۰ \\ \hline ۳۳۸۲۸۳۶۰۴۳ \end{array}$$

فعالیت

۱- له ۵۸۷۲۴۶۶۹۲۴۵ عدد څخه د ۲۸۹۴۵۳۷۴۰۰ عدد تفریق کړئ.

$$\begin{array}{r} ۵۸۷۲۴۶۶۹۲۴۵ \\ - ۲۸۹۴۵۳۷۴۰۰ \\ \hline \end{array}$$

۲- د هر ستون د عددونو تفریق پیدا کړئ.

۶۴۷۸۲۶۵۰۴۹	۳۹۷۶۵۴۷۸۵۳	مفروق منه
-۵۰۷۱۲۹۳۹۵۱	- ۱۹۸۶۱۲۵۶۴۰	مفروق
		د تفریق حاصل

کورني دنده

د لاندې چوکات د تفریق پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۶۴۷۸۲۶۵۰۴۹	۳۹۷۶۵۴۷۸۵۳	مفروق منه
-۵۰۷۱۲۹۳۹۵۱	- ۱۹۸۶۱۲۵۶۴۰	مفروق
		د تفریق حاصل

پوښتني

۱- (۵۱۴۳۲۰۱۶۵) عدد له (۹۱۲۵۶۹۷۰۴) عدد څخه تفریق کړئ.

۲- د تفریق لاندې پوښتني حل کړئ:

$$\begin{array}{r} ۶۰۷۱۰۵۹۲۳ \\ - ۱۴۳۵۰۸۷۶ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۵۶۰۲۱۵۴۸۴ \\ - ۱۲۵۳۶۴۰۰۰ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۴۸۱۳۴۵۷۶۰۲ \\ - ۲۳۷۹۶۲۳۵۸۴ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۹۰۰۳۵۴۱۷۵ \\ - ۱۵۶۷۲۱۹۰۴۰ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۵۴۳۰۲۱۶۶۹ \\ - ۲۹۸۵۰۳۴۱ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۷۸۹۶۵۴۰۲۱ \\ - ۱۵۲۳۴۰۰۱۲ \\ \hline \end{array}$$

۳- د لاندې هریو ستون د تفریق حاصل په لاس راوړئ.

۶۴۷۸۲۶۵۰۴۹	۳۹۷۶۵۴۷۸۵۳	مفروق منه
-۵۰۷۱۲۹۳۹۵۱	- ۱۹۸۶۱۲۵۶۴۰	مفروق
		حاصل تفریق

۴- تفریق یې کړئ:

$$\begin{array}{r} ۸۵۹۳۷۸۳۷۰ \\ - ۵۴۳۵۰۰۸۴۲ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۷۳۹۰۲۵۳۴۱ \\ - ۳۸۵۰۰۴۲۱۳ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۹۶۸۴۰۰۶۳۲ \\ - ۷۲۱۱۹۷۴۴۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۶۲۷۵۶۰۱۰۴ \\ - ۱۳۹۴۰۱۲۳۵۸ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۵۳۵۷۰۶۸۴۳۲ \\ - ۴۱۴۶۹۳۰۷۸۰ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۸۴۳۴۵۹۰۶۲ \\ - ۶۰۳۸۳۶۹۰۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۳۵۳۰۰۰۶۷۹۸ \\ - ۱۴۴۹۷۸۸۵۳۶ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۷۶۷۳۵۴۰۹۱۸ \\ - ۶۵۹۸۷۶۶۳۷۵ \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{r} ۷۰۸۴۵۶۷۱۰۴ \\ - ۹۹۰۱۱۴۵۰۷۳ \\ \hline \end{array}$$

تباراتي پيښتني

۱- يو بزگر د خپلو حاصلاتو د خرڅولو له درکه (۱۳۸۴۵۰۰۰) افغانۍ په لاس راوړې دي او له دې افغانۍو څخه يې يوه عراده تراکتور په (۵۳۸۲۱۴) افغانۍ واخيست، معلوم کړئ چې څومره افغانۍ ورسره پاتې دي؟

۲- دوه تنه سوداگر په يوه شرکت کې چې سرمايه يې (۳۱۹۶۵۰۰۰) افغانۍ ده، شريک دي، که چېرې د يوه برخه (۱۶۰۸۳۹۰۰) افغانۍ وي، دبل برخه يې معلومه کړئ؟

۳- د اوبو د برېښنا بند د جوړولو لپاره ۲۴۷۶۹۵۰۰۰۰ افغانۍ سنجول شوي دي، که ددې بند د جوړولو لپاره تر اوسه پورې ۱۳۲۰۵۰۰۶۲۲ افغانۍ خرڅې شوي وي، د بند د جوړولو لپاره نورو څو افغانۍو ته اړتيا ده؟

۴- په پاڅه ډول د يوه دوه پوريز جامع جومات د جوړولو لپاره د يوه کلي خلکو ۱۲۵۴۶۲۱ افغانۍ راټولې کړې دي، د جومات د جوړولو لپاره ۵۲۵۴۷۳۹ افغانۍو ته اړتيا وي، پيدا کړئ چې څومره افغانۍ کمې دي؟

د تفریق د عمليې امتحان

پوښتنې

- ستاسو په نظر د تفریق د پوښتنې د حل امتحانول څه گټه لري
- آیا ویلای شئ د تفریق عمليې د حل شوی پوښتنې د امتحانولو لپاره بلې کومې عمليې ته اړتیا شته؟
- که له حلولو څخه وروسته یوه پوښتنه امتحان نه شي، څه تاوان لري.

لومړۍ مثال: د تفریق لاندې پوښتنه حل او بیا یې امتحان کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r} 265874325 \longrightarrow \text{مفروق منه} \\ - 125719248 \longrightarrow \text{مفروق} \\ \hline 140155077 \longrightarrow \text{د تفریق حاصل} \end{array}$$

اوس ددې لپاره چې خپل ځان ډاډه کړو چې پورتنۍ پوښتنه سمه حل شوي ده که نه؟ نو امتحانوو یې.

امتحان: د پورتنی مثال د امتحانولو لپاره د جمعې عملیې ته اړتیا ده، په دې ډول چې د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو که د جمعې حاصل یې له مفروق منه سره مساوي شو، پوښتنه په سمه توګه حل شوی ده او که نه وه حل یې سم نه دی.

$$\begin{array}{r}
 ۱۴۰۱۵۵۰۷۷ \longrightarrow \text{حاصل د تفریق} \\
 + ۱۲۵۷۱۹۲۴۸ \longrightarrow \text{مفروق} \\
 \hline
 ۲۶۵۸۷۴۳۲۵ \longrightarrow \text{مفروق منه}
 \end{array}$$

دویم مثال: لاندې پوښتنه حل او بیا یې امتحان کړئ
حل:

$$\begin{array}{r}
 ۹۵۰۰۴۸۶۲۷۳ \longrightarrow \text{مفروق منه} \\
 - ۲۷۸۱۵۴۳۹۰ \longrightarrow \text{مفروق} \\
 \hline
 ۹۲۲۲۳۳۱۸۸۳ \longrightarrow \text{د تفریق حاصل}
 \end{array}$$

امتحان

د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که مفروق منه لاسته راغی، پوښتنه سمه حل شوی ده او که نه سمه نه ده.

$$\begin{array}{r}
 ۹۲۲۲۳۳۱۸۸۳ \longrightarrow \text{حاصل د تفریق} \\
 + ۲۷۸۱۵۴۳۹۰ \longrightarrow \text{مفروق} \\
 \hline
 ۹۵۰۰۴۸۶۲۷۳ \longrightarrow \text{مفروق منه}
 \end{array}$$

فعالیت

- په لاندې چوکات کې پوښتنه حل کړئ.

$$۹۴۲۸۰۰۴۵۸۹ \longrightarrow \text{مفروق منہ}$$

$$\underline{- ۶۷۰۵۶۲۰۰۵۱} \longrightarrow \text{مفروق}$$

$$\dots\dots\dots \longrightarrow \text{حاصل د تفریق}$$

- له حل کولو څخه وروسته یې امتحان کړئ.

$$\dots\dots\dots \longrightarrow \dots\dots\dots$$

$$+ \dots\dots\dots \longrightarrow \dots\dots\dots$$

$$\dots\dots\dots \longrightarrow \dots\dots\dots$$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی حل او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} ۷۳۴۹۰۵۶۰۷ \\ - ۱۰۸۲۴۳۶۶۵ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۸۵۰۰۷۹۱۴ \\ - ۳۱۰۶۶۸۳۲۰ \\ \hline \end{array}$$

حل يې کړئ

$$\begin{array}{r} ۸۵۳۰۰۰۷۲۹ \\ - ۵۱۶۵۴۳۹۰۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۹۷۳۰۵۰۴۲۱ \\ - ۱۵۲۱۳۸۵۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۶۵۹۷۲۳۶۰ \\ - ۳۴۰۰۱۸۵۲۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۳۹۰۶۵۷۴۳ \\ - ۱۸۲۵۹۳۰۰۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۳۰۴۰۱۹۰۵۰ \\ - ۵۲۹۸۷۴۰۲۰۹ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۹۴۳۰۰۱۸۵۳ \\ - ۱۸۷۹۲۶۵۴۲۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۵۴۸۹۵۶۵۲ \\ - ۳۴۲۰۰۸۱۴۰۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۹۸۵۲۰۰۸۴۱ \\ - ۱۳۶۴۱۰۰۶۵۲ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۶۵۹۷۶۵۰۰۸ \\ - ۵۱۶۵۴۳۹۰۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۵۳۰۰۰۷۲۹ \\ - ۵۱۶۵۴۳۹۰۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۵۳۰۰۰۷۲۹ \\ - ۱۰۵۶۰۰۳۲۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۸۴۵۹۸۷۴۶۲ \\ - ۳۷۴۶۵۰۰۰۲۱ \\ \hline \end{array}$$

د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې

پوښتنې

- ستاسو په نظر د ضرب عمليه بله کومه عمليه آسانوي؟
- که چېرې وغواړو دوه، دوه رقمي عددونه په عمودي توگه ضرب کړو، د ضرب عمليه څنگه پيل کوو؟
- ايا ويلاى شئ که د ضرب د دويم جزء د لسيز رقم د ضرب د لومړي جزء په يوبز رقم کې ضرب کړو، د ضرب حاصل په کوم ځاى کې وليکو؟

لومړۍ مثال: د ۶۷ او ۳۲ عددونو د ضرب حاصل پيدا کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 67 \quad \longrightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 32 \quad \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 2 \times 67 \longleftarrow 134 \\
 30 \times 67 \longleftarrow +2010 \\
 \hline
 2144 \quad \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

دویم مثال: د ۹۴ او ۷۸ دوه رقمي عددونه سره ضرب کړئ.

حل: د ضرب لومړۍ جزء → ۹۴

د ضرب دویم جزء → ۷۸

$$\begin{array}{r} 94 \\ \times 78 \\ \hline 752 \\ + 6580 \\ \hline 7332 \end{array}$$

د ضرب حاصل → ۷۳۳۲

۸ × ۹۴ ← ۷۵۲

۷۰ × ۹۴ ← +۶۵۸۰

درېم مثال: په یوه کارتن کې ۳۵ دانې منې دي. په ۱۵ کارتنونو کې څومره منې ځایېږي؟

حل:

$$\begin{array}{r} 35 \\ \times 15 \\ \hline 175 \\ + 350 \\ \hline 525 \end{array}$$

څلورم مثال: که د یو کیلو ګرام انگورو قیمت ۴۵ افغانۍ وي، د ۱۴ کیلو ګرامو انگورو قیمت څو افغانۍ کیږي؟

حل:

$$\begin{array}{r} 45 \\ \times 14 \\ \hline 180 \\ + 450 \\ \hline 630 \end{array}$$

فعالیت

- په چوکات کې د لاندې پوښتنو تش ځایونه پر مناسبو عددونو ډک کړئ.
- د ضرب حاصل یې پیدا کړئ.

$$\begin{array}{r} 34 \\ \times 21 \\ \hline \dots \\ + \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 12 \\ \hline 46 \longrightarrow \dots \times 23 \\ + 230 \longrightarrow \dots \times 23 \\ \hline 276 \end{array}$$

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} 87 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

پوښتنې

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

$$\begin{array}{r} 59 \\ \times 71 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 66 \\ \times 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 80 \\ \times 70 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 88 \\ \times 56 \\ \hline \end{array}$$

۹۰	۷۷	۸۳	۵۸
$\times ۴۰$	$\times ۵۲$	$\times ۱۸$	$\times ۵۵$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
۹۶	۴۸	۷۴	۵۶
$\times ۶۶$	$\times ۹۲$	$\times ۶۱$	$\times ۳۲$
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

تبارتي پوښتني

- ۱- که یو واکسین کوونکی په یوه ورځ کې ۸۵ کوچنیانو ته واکسین تطبیق کړي په ۲۲ ورځو کې به څو کوچنیانو ته واکسین تطبیق کړي؟
- ۲- د یو کیلوگرام ناکو قیمت ۶۷ افغانی دی د ۱۲ کیلوگرامو ناکو قیمت پیدا کړئ.
- ۳- که یو پانگه وال له ۵۲ غریبو کورنیو سره مالي مرسته وکړي ۱۴ پانگه وال به له څومره کورنیو سره مرسته وکړي؟
- ۴- یو بنوال په یوه ورځ کې په منظم د ۲۴ نیالگیو بناخونه پرې کوي، معلوم کړئ چې په ۱۳ ورځو کې به د څو نیالگیو بناخونه پرې کړي.
- ۵- که د یوې د سلو پاڼو لرونکي کتابچې بیه ۱۳ افغانی وي، د ۷۵ جلدو کتابچو قیمت پیدا کړئ.

په درې رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

پوښتنې

- که چېرې وغواړو دوه رقمي عدد په درې رقمي عدد کې ضرب کړو، لومړی د ضرب د دویم جزء کوم رقم د ضرب د لومړي جزء په ټولو رقمونو کې ضرب کړو؟
- که د ضرب د دویم جزء د لسيز رقم د ضرب د لومړي جزء د یوینز په رقم کې ضرب کړو، د ضرب حاصل باید تر کومې مرتبې لاندې ولیکو؟

لومړی مثال: د ۴۲ دوه رقمي عدد د ۱۶۳ په درې رقمي عدد کې ضرب کړئ.

حل: لومړی د ضرب د دویمې جزوې د یوینز رقم او بیا یې د لسيز رقم د لومړي جزوې په ټولو رقمونو کې ضربوو او حاصل یې تر خط لاندې لیکو، بیا یې جمع کوو د ضرب حاصل په لاس راځي.

$$\begin{array}{r}
 163 \quad \longrightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 42 \quad \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 2 \times 163 \longleftarrow 326 \\
 40 \times 163 \longleftarrow +6520 \\
 \hline
 6846 \quad \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

دویم مثال: د کیمیاوي سرې د یوې بورې بیه ۵۲۸ افغانۍ ده. د ۴۵ بورېو قیمت پیدا کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 528 \longrightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 45 \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 2640 \\
 + 2112 \\
 \hline
 23760 \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

فعالیت

- په لاندې چوکات کې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

$$\begin{array}{r}
 134 \\
 \times 25 \\
 \hline
 670 \longrightarrow \dots \times 134 \\
 + 2680 \longrightarrow \dots \times 134 \\
 \hline
 3350
 \end{array}$$

- لاندې پوښتنه حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 312 \\
 \times 31 \\
 \hline
 \dots \\
 + \dots \\
 \hline
 \dots
 \end{array}$$

کورنی دندہ

ضرب پی کریں۔

$$\begin{array}{r} 902 \\ \times 65 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 513 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$

پونہنی

د ضرب حاصل پی پیدا کریں۔

$$\begin{array}{r} 406 \\ \times 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 340 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 662 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 543 \\ \times 67 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 945 \\ \times 57 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 379 \\ \times 40 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 786 \\ \times 95 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 406 \\ \times 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 777 \\ \times 88 \\ \hline \end{array}$$

تباراتي پلټنې

۱- که د يوه سير مينو قيمت ۳۲۰ افغانۍ وي د ۱۷ سيرو مينو قيمت پيدا کړئ.

۲- يوه سرې د چرگانو د فارم د جوړولو لپاره ۴۲۳ چرگوري راونيول، که هر چرگورۍ يې په ۹۵ افغانۍ اخيستي وي، د فارم په جوړولو يې شومره افغانۍ خرڅ کړې دي؟

۳- يو سرې غواړي چې له خپلې يوې قطعې ځمکې څخه باغ جوړ کړي، ددې کار لپاره ۲۸۰ ميوه لرونکو نيالگيو ته اړتيا ده. که د يوه نيالگي قيمت ۹۵ افغانۍ وي، نوموړی سرې ددې باغ د جوړولو لپاره څو افغانيو ته اړتيا لري.

۴- يوه بڼوال له خپل بن څخه ۲۱۰ کيلوگرامه انگور حاصل اخيستي دی که يو کيلو گرام يې په ۴۵ افغانۍ خرڅ کړي وي، بڼوال څو افغانۍ لاسته راوړي دي؟

۵- يو سرې يو کور نوی جوړوي چې ۱۸ دانو کړکيو ته اړتيا لري، که ترکان هره کړکۍ په ۸۵۰ افغانيو جوړه کړي، د ترکان مزدوري څو افغانۍ کيږي؟

په څلور رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

پوښتنې

- که چېرې د ضرب د دویم جزء د یوینزو رقم ۴ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو، کولای شئ وویي چې په حقیقت د ضرب لومړی جزء په څو کې ضرب شوی دی؟
- که چېرې د ضرب د دوهم جزء د لسيزو رقم ۷ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو، په دې صورت کې ویلای شئ چې په حقیقت کې د ضرب لومړی جزء په څو کې ضرب شوی دی؟

لومړی مثال: د ۲۳۴۱ څلور رقمي عدد د ۳۲ په دوه رقمي عدد کې

ضرب کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 2341 \quad \longrightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 32 \quad \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 2 \times 2341 \quad \longleftarrow 4682 \\
 30 \times 2341 \quad \longleftarrow + 70230 \\
 \hline
 74912 \quad \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

دويم مثال: د يوې بوري اوږو قيمت ۱۲۸۶ افغانۍ دى د ۱۸ بوريو اوږو
 قيمت پيدا كړئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 1286 \\
 \times 18 \\
 \hline
 10288 \\
 + 1286 \\
 \hline
 23148
 \end{array}$$

فعاليت

- په تشو ځايونو كې مناسب عددونه وليكي؟

$$\begin{array}{r}
 1254 \\
 \times 43 \\
 \hline
 3462 \longrightarrow \dots \times 1254 \\
 + 5016 \longrightarrow \dots \times 1254 \\
 \hline
 53922
 \end{array}$$

- لاندې پوښتنه حل كړئ.

$$\begin{array}{r}
 5064 \\
 \times 72 \\
 \hline
 \dots \\
 + \dots \\
 \hline
 \dots
 \end{array}$$

کورنی دنده

لاندي پوښتني حل ڪري

$$924$$

$$\times 80$$

$$730.4$$

$$\times 93$$

$$1749$$

$$\times 50$$

$$600.3$$

$$\times 45$$

پوښتني

لاندي پوښتني حل ڪري.

$$4038$$

$$\times 61$$

$$2861$$

$$\times 29$$

$$1295$$

$$\times 12$$

$$1000$$

$$\times 99$$

$$7005$$

$$\times 43$$

$$8400$$

$$\times 78$$

$$7326$$

$$\times 10$$

$$5130$$

$$\times 84$$

$$3604$$

$$\times 43$$

تباراتي پلټنې

- ۱- يوه سوداگر له ۹۵ غريبو کورنيو سره په برابر ډول نقدي مرسته کړي ده، که له هرې کورنۍ سره يې ۸۵۰۰ افغانۍ مرسته کړي وي، معلوم کړئ چې نوموړي ټولې څو افغانۍ مرسته کړي ده؟
- ۲- که د يوه ترکان ورځنۍ اجوره ۱۱۵۰ افغانۍ وي، د ۱۵ ورځو اجوره يې پيدا کړئ.
- ۳- يوه مال لرونکې سړي ۳۵ پسونه خرڅ کړي دي، که يو پسه يې په ۸۲۵۰ افغانۍ خرڅ کړي وي، نوموړي ټولې څو افغانۍ لاسته راوړي دي.
- ۴- که د يوه بايسکل قيمت ۲۴۶۰ افغانۍ وي، د ۴۵ عرادو بايسکلونو قيمت څو کيږي؟
- ۵- يوه بزگر ۷۲ بوري کچالو خرڅ کړي دي که هره بوري يې په ۱۳۸۵ افغانيو خرڅه کړي وي، څو افغانۍ يې لاسته راوړي دي؟
- ۶- يوه سوداگر د يوه لومړني ښوونځي سره ۹۵ ميزونه مرسته کړي ده، که د هر ميز قيمت ۱۰۵۰ افغانۍ وي، معلوم کړي چې نوموړي سوداگر څو افغانۍ مرسته کړي ده؟
- ۷- يو پانگه وال په مساوي ډول له ۸۳ کورنيو سره د اوږو يوه، يوه بوري مرسته کړي ده، که د هرې بوري قيمت ۱۲۸۰ افغانۍ وي، نو پيدا کړئ چې پانگه وال ټولې څو افغانۍ مرسته کړي ده؟

په څو رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

- که وغواړئ چې یو دوه رقمي عدد په یو څو رقمي عدد کې ضرب کړئ، د ضرب عملیه څرنگه پیل کوئ؟
- ایا ویلای شئ په دویم پړاو کې څنګه عمل سرته رسوئ؟
- ستاسو په نظر بیا باید څه وکړو؟ ترڅو د ضرب عملیه سرته ورسېږي.

لومړۍ مثال: د ۶۴ عدد له ۱۳۸۵۲ عدد سره ضرب کړئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 13852 \longrightarrow \text{د ضرب لومړۍ جزء} \\
 \times 44 \longrightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 6 \times 2341 \longleftarrow 83112 \\
 40 \times 2341 \longleftarrow + 554080 \\
 \hline
 637192 \longrightarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

لیدل کیږي چې د دویم ضربی جز د یوینز رقمونه د لومړني ضربی جز په ټولو رقمونو کې ضربیږي او د ضرب حاصل د خط لاندې لیکل کیږي، بیا د دویم ضربی جز لسيز رقم د لومړي ضربی جز په ټولو رقمونو کې ضربیږي او د لومړني ضرب حاصل لاندې لیکل کیږي او له جمع کولو څخه یې د ضرب حاصل په لاس راځي.

دویم مثال: که په یوه کلي کې ۱۲۳۷۵ کورنۍ استوګنه ولري او یوه خیره موسسه له هرې کورنۍ سره ۱۵ سیره غنم مرسته وکړي، معلوم کړئ چې دې موسسې شو سیره غنم مرسته کړي ده؟

حل:

$$\begin{array}{r}
 12375 \\
 \times 15 \\
 \hline
 61875 \\
 + 12375 \\
 \hline
 185625
 \end{array}$$

فعالیت

- په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

$$\begin{array}{r}
 23154 \\
 \times 32 \\
 \hline
 46308 \longrightarrow \dots \times 1254 \\
 + 69462 \longrightarrow \dots \times 1254 \\
 \hline
 740298
 \end{array}$$

- لاندې پوښتنه حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 86954 \\
 \times 37 \\
 \hline
 \dots\dots \\
 + \dots\dots \\
 \hline
 \dots\dots\dots
 \end{array}$$

کورنی دڻده

لاندي پوڻتني حل ڪري:

$$\begin{array}{r} 6594373 \\ \times \quad 93 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4329871 \\ \times \quad 52 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 520576 \\ \times \quad 43 \\ \hline \end{array}$$

پوڻتني

لاندي عددونه ضرب ڪري:

$$\begin{array}{r} 40095 \\ \times \quad 11 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 23054 \\ \times \quad 42 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 12483 \\ \times \quad 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 70409 \\ \times \quad 28 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 73540 \\ \times \quad 33 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 84613 \\ \times \quad 28 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2587936 \\ \times \quad 46 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1632194 \\ \times \quad 65 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3572140 \\ \times \quad 32 \\ \hline \end{array}$$

تبارکي پښتني

- ۱- يو سړي د څارويو يو زراعتي فارم لري، که ورځني خرڅ يې ۳۲۱۴ افغانی وي، د يوې مياشتې (۳۰) ورځو خرڅ يې پيدا کړی.
- ۲- که د بوټونو د جوړولو فابريکه هره ورځ ۷۲۲۲۱ جوړې بوټونه جوړ کړي. په ۲۴ ورځو کې څو جوړې بوټونه جوړولای شي؟
- ۳- يوه بڼوال ۵۱۲۴۰ کيلوگرام انګور يو کيلوگرام په ۴۵ افغانی خرڅ کړی دی، بڼوال ټولې څو افغانی لاسته راوړي دي؟
- ۴- يوه مال لرونکي ۲۵ پسونه خرڅ کړل، که يو پسه يې په ۶۸۹۰ افغانیو خرڅ کړي وي، ټولې څو افغانی کيږي؟
- ۵- که له کابل څخه تر کندهاره پورې د طيارې د يو کس د ټکټ قيمت ۳۴۱۲ افغانی وي، د ۸۶ مسافرو د ټکټونو قيمت څو کيږي؟
- ۶- ۱۱ سوداګر په يوه شرکت کې په مساوي ډول برخه لري. که هر سوداګر ۱۱۴۹۳۵ افغانی شريکې کړې وي، د شرکت پانګه معلومه کړی.
- ۷- په يوه ساختماني شرکت کې ۱۸ انجينران کار کوي، که د يوه انجينر کلنی تنخوا ۱۴۷۵۹۲۰ افغانی وي، د ټولو انجينرانو کلنی تنخوا پيدا کړی؟

په دوه رقمي عدد باندې د دوه رقمي عدد وېش

پوښتنې

- که چېرې د دوه رقمي عدد وېش په دوه رقمي عدد باندې یوه پوښتنه راکړل شي، ترڅو مونږ هغه حل کړو. د وېش د عملیې له سرته رسولو څخه مخکې د مقسوم او مقسوم علیه په برخه کې باید څه رنگه فکر وکړو؟
- که چېرې له فکر کولو څخه وروسته پوه شو د مثال په ډول په هغه وېش کې چې مقسوم علیه (۵) واري یا په تقریبي ډول او یا په پوره ډول په مقسوم کې شامل وي، دغه عدد چې د وېش حاصل (خارج قسمت) نومېږي د وېش د علامې په کومه برخه کې باید ولیکو؟
- له فکر کولو وروسته مو کله چې خارج قسمت پیدا کړ، د وېش پاتې عملیه باید څرنگه مخ ته یوسو.

لومړی مثال: د ۸۹ دوه رقمي عدد د ۱۱ پر عدد چې هغه هم دوه رقمي

دی وویښی.

حل:

$$\begin{array}{r}
 \text{مقسوم علیه} \quad 89 \quad | \quad 11 \quad \text{مقسوم} \\
 \text{د ویش حاصل} \quad - 88 \quad | \quad 8 \\
 \hline
 \text{پاتې} \quad 1
 \end{array}$$

دویم مثال: یوه سړي ۹۰ ډوډۍ پر ۱۵ غریبانو په مساوي ډول وویشلې هر یوه ته خو ډوډۍ ورکړل شوي دي؟
حل:

$$\begin{array}{r|l}
 90 & 15 \\
 \hline
 90 & 6 \\
 \hline
 0 &
 \end{array}$$

مقسوم ← ۹۰ مقسوم علیه ← ۱۵
 ← ۹۰ ← ۶ ویش حاصل
 ← ۰ پاتې

فعالیت

د ۸۰ دوه رقمي عدد د ۲۵ پر دوه رقمي عدد باندي وویشئ.

$$\begin{array}{r|l}
 80 & 25 \\
 \hline
 \dots & \dots \\
 \hline
 \dots &
 \end{array}$$

کورنی دنده

وېبې ویشئ.

$$\begin{array}{r|l}
 73 & 32 \\
 \hline
 &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l}
 84 & 21 \\
 \hline
 &
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l}
 65 & 14 \\
 \hline
 &
 \end{array}$$

پوښتنې

لاندي پوښتنې حل كړئ.

$$\begin{array}{r|l} 45 & 22 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 31 & 10 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 94 & 45 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 74 & 35 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 86 & 40 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 67 & 21 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 22 & 10 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 34 & 11 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 44 & 21 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 83 & 13 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 60 & 15 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 69 & 30 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 74 & 24 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 77 & 35 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 93 & 31 \\ \hline & \end{array}$$

تباراتي پېښې

۱- يو سپري ۳۲ دانې چاکلېت لري او غواړي چې د خپلې کورنۍ پر (۱۰) غړو يې په مساوي ډول ووېشي، د کورنۍ هر غړي ته څو، څو چاکلېت رسېږي او څو ورسره پاتې کېږي؟

۲- يو ښوونکي غواړي چې (۸۴) پانې سپين کاغذ په خپلو (۲۱) زده کوونکو په مساوي ډول ووېشي، هر زده کوونکي ته څو پانې کاغذ رسېږي؟

۳- يوه خيږه بنياد ۸۰ بورۍ اوږه ۲۰ غړيو کورنيو ته په مساوي ډول وويشل، هرې کورنۍ ته څو بورۍ اوږه ورکړل شوي دي.

۴- يو ښوونکي د پنسل ۹۰ قلمونه يوه ټولگي ته چې ۴۵ زده کوونکي لري په مساوي ډول وويشل، هر زده کوونکي ته څو قلمونه ورکړل شوي دي.

۵- يو بزگر غواړي چې ۸۰ سيره غنم اوږه کړي، که د ورځې ۱۰ سيره غنم په ژرنده اوږه کړي، نو ټول غنم به په څو وروځو کې اوږه کړي.

په دوه رقمي عدد باندې د درې رقمي عدد وېش

پوښتنې

- آیا ویلای شئ چې په دوه رقمي عدد باندې د درې رقمي عدد په وېشلو کې باید د وېش عملیه له کومې خوا پیل کړو؟
- که چېرې د مقسوم او مقسوم علیه د یو رقم په پرتله کولو کې ولیدل شي چې د مقسوم یو رقم د مقسوم علیه له رقم څخه لوی دی څه باید وکړو؟

لومړۍ مثال: د ۴۴۷ درې رقمي عدد د ۲۱ په دوه رقمي عدد باندې ویشئ.

حل:

$$\begin{array}{r}
 \text{مقسوم علیه} \quad 447 \quad | \quad 21 \quad \leftarrow \text{مقسوم} \\
 \underline{-42} \quad \quad | \quad 21 \quad \leftarrow \text{د ویش حاصل} \\
 27 \quad \quad \quad | \\
 \underline{-21} \quad \quad | \\
 6 \quad \quad \quad \quad \leftarrow \text{پاتې}
 \end{array}$$

دویم مثال: د سرې میاشتي موسسې ۱۲۶ کمپلې ۴۲ غریبو کسانو ته په مساوي ډول ویشلې، هر کس ته څو کمپلې رسیدلي دي؟

حل:

$$\begin{array}{r|l} 42 & 126 \\ \hline 3 & 126 \\ \hline & \dots \end{array}$$

مقسوم عليه \rightarrow 42
مقسوم \leftarrow 126
د ویش حاصل \rightarrow 3
پاتې \rightarrow

فعالیت

لاندي پوښتنې حل کړئ.

-۱

$$\begin{array}{r|l} 30 & 365 \\ \hline .. & .. \\ \hline & .. \\ \hline & .. \\ \hline & .. \end{array}$$

مقسوم عليه \rightarrow 30
مقسوم \leftarrow 365
د ویش حاصل \rightarrow ..
پاتې \rightarrow ..

-۲

$$\begin{array}{r|l} 25 & 972 \\ \hline .. & .. \\ \hline & .. \\ \hline & .. \\ \hline & .. \end{array}$$

مقسوم عليه \rightarrow 25
مقسوم \leftarrow 972
د ویش حاصل \rightarrow ..
پاتې \rightarrow ..

کورنی دنده

د وېش لاندې پوښتنه حل کړئ.

$$845 \overline{) 87}$$

پوښتنې

وې وېشئ.

$$491 \overline{) 85}$$

$$563 \overline{) 97}$$

$$735 \overline{) 35}$$

$$735 \overline{) 35}$$

$$824 \overline{) 40}$$

$$624 \overline{) 17}$$

$$482 \overline{) 30}$$

$$741 \overline{) 17}$$

$$594 \overline{) 41}$$

$$488 \overline{) 44}$$

$$594 \overline{) 54}$$

$$787 \overline{) 41}$$

$$990 \overline{) 20}$$

$$777 \overline{) 77}$$

$$100 \overline{) 33}$$

تبارکي پښتني

۱- د يوه ښوونځي د لومړي ټولگي د نويو زده کوونکو د داخلي شمير (۵۴۰) تنه دي، که چېرې د ښوونځي اداره هغه په مساوي توگه په داسې ډول وويشي چې د هر ټولگي د داخلي شمېر (۴۵) تنه وي، معلوم کړئ چې څو لومړي ټولگي جوړېږي؟

۲- په يوه فابريکه کې (۱۲) پاڼې ماشينونه دي چې په هره دقيقه کې (۸۴) متره ټوکر توليد وي، معلوم کړئ چې يوه پاڼه ماشين په يوه دقيقه کې څو متره ټوکر توليدوي؟

۳- د واکسيناتورانو يو ټيم په ۹ ورځو کې ۱۲۶ کوچنيان واکسين کړي دي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کوچنيان واکسين کړي دي؟

۴- يو ښوال ۶۹۰ ميوه لرونکي نيا لگي په ۱۵ پټيو کې په مساوي ډول کښنولې دي، په هر پټي کې يې څو نيا لگي کښنولي دي؟

۵- يو سړي ۱۵ کتابچې په ۸۴۰ افغانيو اخيستې دي د يوې کتابچې قيمت پيدا کړئ.

۶- يو دوکاندار ۱۰ سيره پياز په ۹۹۰ افغانيو خرڅ کړي دي، يو سير پياز يې په څو افغانيو خرڅ کړي دي.

په دوه رقمي عدد باندې د څلور رقمي عدد وېش

پوښتنې

- ایا ویلای شئ د وېش د عملیې په پیل کې لومړی د مقسوم ارقام د مقسوم علیه له ارقامو سره له کوم لوري او څه ډول پرته کوو؟
- ستاسو په نظر دا کار د وېش د عملیې په سرته رسولو کې څومره تاثیر لري؟

لومړۍ مثال: د ۳۲۱۴ څلور رقمي عدد د ۲۵ په دوه رقمي عدد باندې وویښئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 \begin{array}{l}
 \text{مقسوم علیه} \rightarrow 25 \\
 \text{خارج قسمت} \rightarrow 128 \\
 \text{پاتې} \rightarrow 14
 \end{array}
 \begin{array}{r}
 3214 \\
 -25 \\
 \hline
 71 \\
 -50 \\
 \hline
 214 \\
 -200 \\
 \hline
 14
 \end{array}
 \leftarrow \text{مقسوم}
 \end{array}$$

دویم مثال: یوه ژرنده په هرو ۱۲ دقیقو کې یو من غنم اوږه کوي معلوم کړئ چې په ۲۵۳۲ دقیقو کې به څو منه غنم اوږه کړي؟

کورنی دنده

لاندي پوښتني حل كړئ.

$$\begin{array}{r|l} 9498 & 45 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 7294 & 31 \\ \hline & \end{array}$$

پوښتني

ويې وپيښئ:

$$\begin{array}{r|l} 1311 & 23 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 3263 & 87 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1560 & 78 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 9498 & 45 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 7224 & 71 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 5523 & 50 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 3795 & 25 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1674 & 54 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 4765 & 58 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 7294 & 31 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 4555 & 41 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 8778 & 88 \\ \hline & \end{array}$$

ښارګوټي پېښې

۱- يو بزگر په (۸۸) دقيقو کې يو جريب ځمکه يوې کوي، معلوم کړئ چې په (۲۲۰۰) دقيقو کې به څو جريبه ځمکه يوې کړي؟

۲- يو سوداګر (۳۴۹۵) کيلوګرامه ميوه په (۱۵) دوکاندارانو په مساوي ډول خرڅه کړي ده، په هر دوکاندار يې څو کيلوګرامه ميوه خرڅه کړي ده؟

۳- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۲۰۰ کيلومتره دی، که يو موټر په يوه ساعت کې ۸۰ کيلو متره لار ووهي دا موټر به له څو ساعتونو وروسته د هرات ښار ته ورسېږي؟

۴- يو دوکاندار ۲۵ سيره کچالو په ۳۷۵۰ افغانيو خرڅ کړي دي، معلوم کړئ چې يو سیر کچالو يې په څو خرڅ کړي دي؟

۵- يو واکسيناتور په يوه ورځ کې ۵۰ کوچينان واکسين کوي، نو ۲۴۰۰ کوچينان به په څو ورځو کې واکسين کړي؟

د ضرب د عمليې امتحان

پوښتنې

- ستاسو په نظر د ضرب د يوې حل شوې پوښتنې د امتحانولو لپاره کومې عمليې ته اړتيا شته؟
- ايا ويلای شئ د دې عمليې اجزاوې څنگه وټاکو.
- د ضرب عمليې له سرته رسولو څخه وروسته به څنگه پوه شو چې پوښتنه سمه حل شوي ده که نه؟

مثال: لاندې پوښتنه حل او بيا يې امتحان کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r}
 365 \\
 \times 21 \\
 \hline
 365 \\
 + 730 \\
 \hline
 7665
 \end{array}$$

د ضرب د پوښتنې د حل د امتحانولو لپاره د وېش عمليې ته اړتيا لرو، په دې ډول چې د ضرب حاصل پر يو ضربي جز باندې ویشو، که د ضرب بل جز په لاس راشي، نو پوښتنه سمه حل شوي ده او که نه پوښتنه سمه نه ده حل شوي.

امتحان:

$$\begin{array}{r}
 7665 \quad | \quad 21 \quad \rightarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 -63 \quad \quad | \quad 365 \quad \rightarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \hline
 136 \\
 -126 \\
 \hline
 105 \\
 -105 \\
 \hline
 \dots \quad \rightarrow \text{پاتې}
 \end{array}$$

د ضرب حاصل

د ضرب لومړی جزء = د ضرب دویم جزء ÷ د ضرب حاصل

فعالیت

لاندې پوښتنه حل او بیا یې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r}
 2489 \\
 \times \quad 37 \\
 \hline
 \dots \\
 + \quad \dots \\
 \hline
 \dots
 \end{array}$$

امتحان:

$$\begin{array}{r} \dots \\ \dots \\ \dots \\ \dots \\ \dots \\ \dots \\ \dots \end{array}$$

کورنی دنده

لاندي پوښتنې حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 189 \\ \times 15 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 900 \\ \times 75 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 88 \\ \times 66 \\ \hline \end{array}$$

لاندي پوښتنې حل او بيا يې امتحان کړئ.

۷۵۸

× ۶۵

۳۹۵

× ۶۴

۸۰۷

× ۹۰

۶۰۲

× ۷۱

۹۰۰

× ۵۷

۵۱۸

× ۹۶

۸۶۵

× ۹۹

۷۰۹

× ۹۷

۷۸۷

× ۵۵

۷۶۳

× ۳۸

۷۱۸

× ۱۹

۴۵۱

× ۵۱

د وېش د عمليې امتحان

د وېش د هغې عمليې امتحانول چې باقي ونه لري

پوښتنې

- آیا ویلای شی چې د وېش د پوښتنې د امتحانولو لپاره بلې کومې عمليې ته اړتیا ده؟
- ستاسو په نظر د دې عمليې اجزایې به کومې وي؟
- څوک ویلای شي د وېش عمليې له سرته رسولو څخه وروسته د پوښتنې د سموالي په برخه کې نتیجه واخلي؟

مثال: لاندې پوښتنه حل او بیا یې امتحان کړئ..

حل:

$$\begin{array}{r|l}
 752 & 47 \\
 -47 & 16 \\
 \hline
 282 & \\
 -282 & \\
 \hline
 \dots &
 \end{array}$$

مقسوم عليه → ۴۷
 د ویش حاصل → ۱۶
 ← ۷۵۲ مقسوم
 پاتی → ...

د وېش د عمليې د امتحانولو لپاره د ضرب عمليې ته اړتیا لرو. په دې ډول چې د وېش حاصل په مقسوم عليه کې ضربوو، که مقسوم په لاس راغی پوښتنه سمه حل شوي ده او که نه تیروتنه شوی ده.

امتحان:

$$\begin{array}{r} 47 \longrightarrow \text{مقسوم عليه} \\ \times 16 \longrightarrow \text{د ویش حاصل} \\ \hline 282 \\ + 47 \\ \hline 752 \longleftarrow \text{مقسوم} \end{array}$$

$$\text{مقسوم} = \text{د ویش حاصل} \times \text{مقسوم عليه}$$

فعالیت

لاندي پوښتنه حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} 1110 \quad | \quad 74 \\ - \dots \\ \hline \dots \\ - \dots \\ \hline \dots \\ - \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

امتحان:

$$\begin{array}{r} \dots \\ \times \quad \dots \\ \hline \dots \\ + \quad \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

کورنی دنده

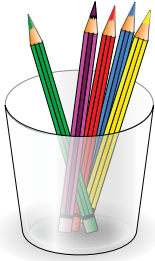

لاندي پوښتنې حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r|l} 682 & 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 300 & 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1000 & 15 \\ \hline \end{array}$$

پوښتنې

لاندي پوښتنې حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r|l} 180 & 15 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 450 & 30 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1180 & 59 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1121 & 19 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 868 & 62 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 833 & 49 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1258 & 37 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1050 & 42 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 3388 & 77 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2296 & 56 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1545 & 15 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 13390 & 13 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 4080 & 20 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 1836 & 18 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2550 & 28 \\ \hline & \end{array}$$

د وېش د عمليې امتحان چې باقي ولري

پوښتنې

- آیا ویلای شی چې د وېش د هغه پوښتنې امتحانول چې باقي ولري، د هغه پوښتنې له امتحانولو سره چې باقي ولري، توپیر لري که نه؟
- ستاسو په نظر دا توپیر به څو وي؟

مثال: د ۹۰۲ درې رقمي عدد د ۳۶ پر دوه رقمي عدد باندي وویشئ او بیا یې امتحان کړئ.
حل:

$$\begin{array}{r|l}
 902 & \text{مقسوم عليه} \\
 -36 & \text{د ویش حاصل} \\
 \hline
 182 & \\
 -180 & \\
 \hline
 2 & \text{پاتی}
 \end{array}$$

← مقسوم

څرنگه چې لیدل کیږي دا د وېش یوه داسې پوښتنه ده چې پاتې لري، د دې ډول پوښتنو د امتحانولو لپاره مقسوم علیه د وېش په حاصل کې ضربوو او پاتې ورسره جمع کوو، که مقسوم په لاس راشي، پوښتنه سمه حل شوي ده، که نه تیروتنه شوي ده.

امتحان:

$$\begin{array}{r} ۳۶ \longrightarrow \text{مقسوم عليه} \\ \times ۲۵ \longrightarrow \text{د ویش حاصل} \\ \hline ۱۸۰ \\ + ۷۲ \\ \hline ۹۰۰ \\ + ۲ \longrightarrow \text{پاتی} \\ \hline ۹۰۲ \longleftarrow \text{مقسوم} \end{array}$$

مقسوم = پاتی + د ویش حاصل \times مقسوم عليه

فعالیت

لاندي پوښتنه حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r} ۱۴۹۶ \mid ۴۲ \\ \hline - \dots \\ \hline \dots \\ - \dots \\ \hline \dots \\ - \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

امتحان:

$$\begin{array}{r} \dots \\ \times \quad \dots \\ \hline \dots \\ + \quad \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

کورنی دنده

لاندي پوښتني حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r|l} 786 & 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 563 & 51 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 576 & 34 \\ \hline \end{array}$$

پوښتنې

لاندي پوښتنې حل او بيا يې امتحان کړئ.

$$\begin{array}{r|l} ۸۵۴ & ۲۱ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۶۷۲ & ۵۴ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۹۷۸ & ۴۱ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۶۹۹ & ۳۳ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۵۶۰۵ & ۸۰ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۲۸۳۱ & ۶۹ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۲۰۹۵ & ۹۵ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۲۱۸۰ & ۶۶ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۵۲۰ & ۴۷ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۲۱۶۱ & ۵۵ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۵۱۶۱ & ۱۶ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۱۲۳۴ & ۱۲ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۷۵۶۱ & ۴۴ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۸۹۰۱ & ۸۸ \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} ۴۵۶۷ & ۴۵ \\ \hline & \end{array}$$

دریم خپرکی

هندسه

د مثلث، مربع، مستطیل، پنځه ضلعي
او شپږ ضلعي د محیط پیدا کول

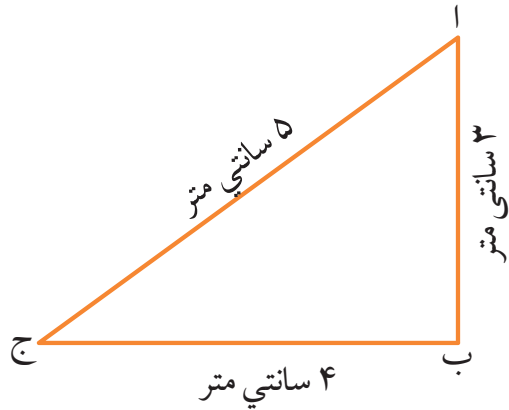

د مثلث د محيط پيدا كول

پوښتنې

- ايا ويلاى شى چې مثلث خو ضلعي لري؟
- څوك ويلاى شي چې يو مثلث څو زاويې او څو راسونه لري؟
- ستاسو په نظر د مثلث محيط څنگه پيدا كولاى شو؟

مثال: د (ا ب ج) د مثلث محيط پيدا كړئ

حل:

$$\begin{aligned} \text{د (ا ب ج) ضلعه} + \text{د (ب ج) ضلعه} + \text{د (ا ب) ضلعه} &= \text{د مثلث محيط} \\ ۳ \text{ سانتي متر} + ۴ \text{ سانتي متر} + ۵ \text{ سانتي متر} &= \end{aligned}$$

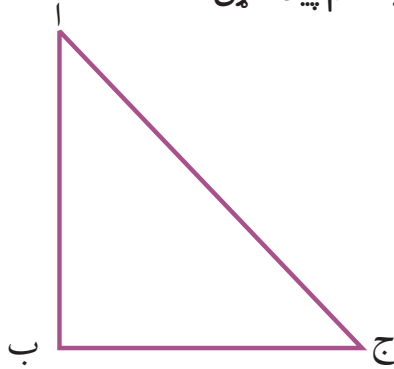
$$۱۲ \text{ سانتي متر} = \text{د مثلث محيط}$$

د دې لپاره چې د يوه مثلث محيط پيدا كړو، د درې واړو ضلعو اوږدوالي يې سره جمع كوو، د مثلث محيط پيدا كېږي.

فعالیت

-۱

- د (ا ب ج) د مثلث د ضلعو اوږدوالی پیدا کړئ.
- ددې مثلث محیط هم پیدا کړئ.

-۲- که د (ا ب ج) د مثلث د ضلعو اوږدوالی په لاندې ډول راکړل شوي وي:

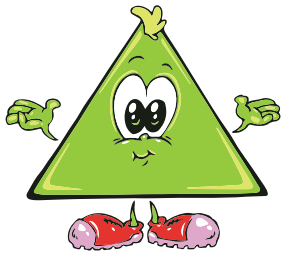
۵ سانتي متره = (ا ب)

۸ سانتي متره = (ج ب) او

۵ سانتي متره = (ج ا)

ددې مثلث محیط پیدا کړئ.

کورنی دنده

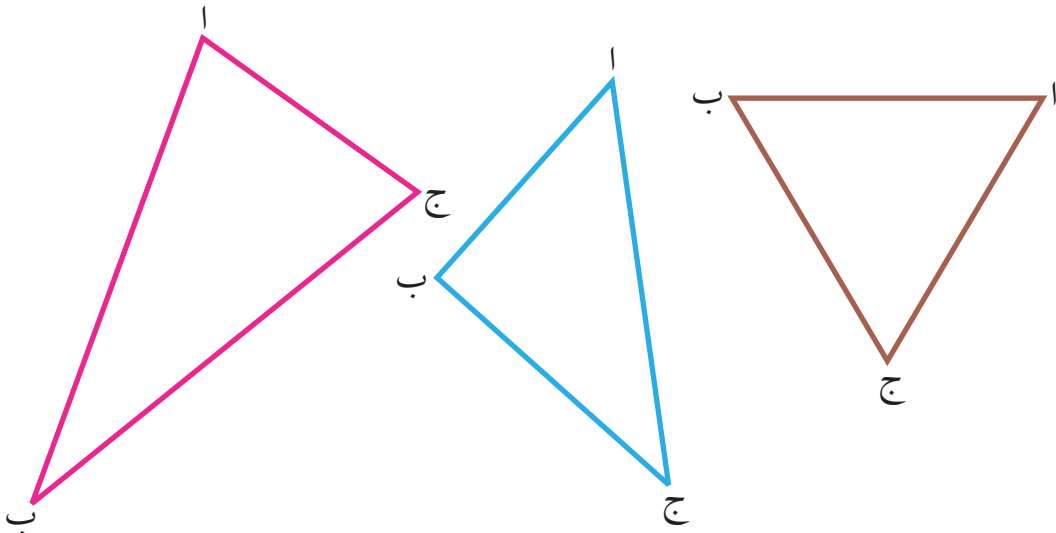
- په خپلو کتابچو کې یو اختیاري مثلث رسم کړئ.
- د هرې ضلعې اوږدوالې یې د خط کش په مرسته پیدا کړئ.
- ددې مثلث محیط پیدا کړئ.

۱- درې اختیاري مثلثونه رسم او د ضلعو اوږدوالی یې د خط کش پواسطه اندازه او بیاد دې مثلثونو محیط پیدا کړئ.

۲- هر مثلث شکله شی چې په خپل چاپیریال کې یې وینی چې د ضلعو اوږدوالی یې د اندازه کولو وړ وي، محیط یې پیدا کړئ.

۳- لومړی د لاندینو مثلثونو د اضلاعو اوږدوالی د خط کش په واسطه معلوم کړئ، بیا د هغوی محیطونه پیدا کړئ.

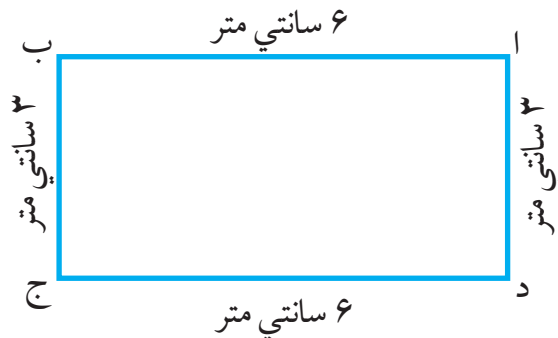

د مستطیل د محیط پیدا کول

پوښتنې

- آیا ویلای شئ چې مستطیل څو ضلعې او څو زاوې لري؟
- څه فکر کوئ چې د مستطیل ټولې ضلعې سره مساوي دي که نه؟
- ستاسو په نظر د مستطیل محیط څرنگه پیدا کولای شو؟

لومړی مثال: د (ا ب ج د) د مستطیل محیط پیدا کړئ.

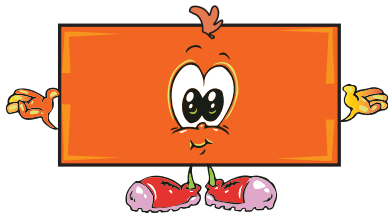
حل:

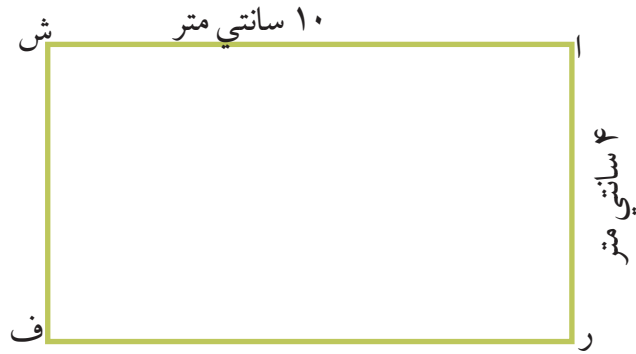
(د ا) ضلع + (ج د) ضلع + (ب ج) ضلع + (ا ب) ضلع = د (ا ب ج د) مستطیل محیط

$$= 3 \text{ سانتی متر} + 6 \text{ سانتی متر} + 3 \text{ سانتی متر} + 6 \text{ سانتی متر}$$

18 سانتی متر = د (ا ب ج د) مستطیل محیط

دویم مثال: که د یو مستطیل اوږدوالی 7 سانتی متره او سور یې 4 سانتی متره وي، محیط یې پیدا کړئ.

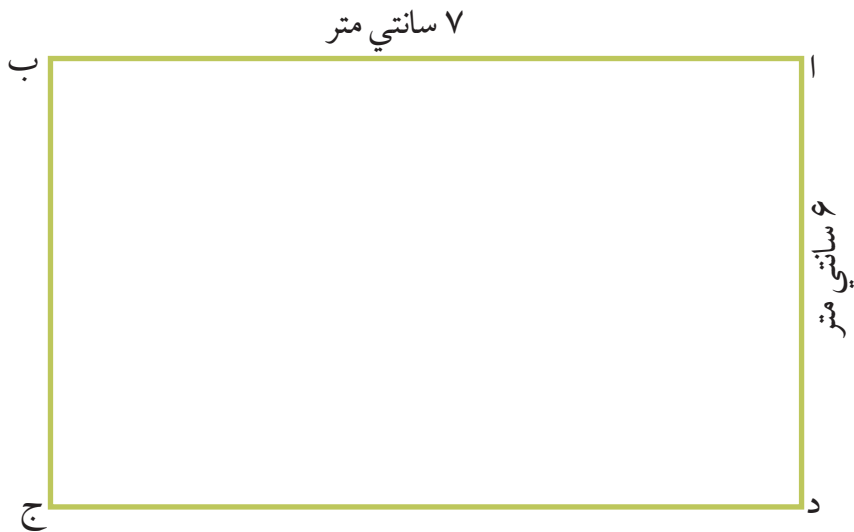
حل: څرنگه چې پوهیږو هر مستطیل دوه اوږدوالي او دوه سوږونه لري چې اوږدوالي د اوږدوالي سره او سوږونه د سوږونو سره مساوي دي، نو لیکلای شو چې:

$$۴ \text{ سانتي متر} + ۷ \text{ سانتي متر} + ۴ \text{ سانتي متر} + ۷ \text{ سانتي متر} = \text{د مستطیل محیط}$$

$$= ۲۲ \text{ سانتي متر}$$

فعالیت

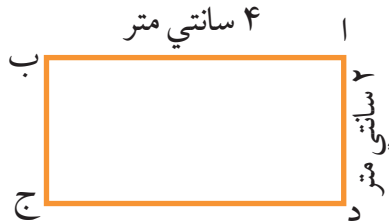
د (ا ب ج د) د مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی ۱۰ سانتي متره او سوږ یې ۶ سانتي متره وي.

کورنی دنده

دلاندې مستطیل محیط پیدا کړئ.

پوښتنې

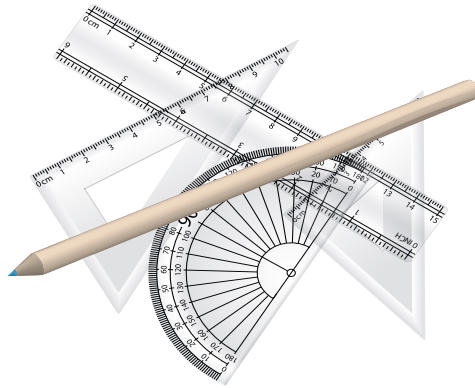

- ۱- یوه سپینه پاڼه چې د مستطیل شکل لري، او بردوالی او سوریې اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟
- ۲- د خپل مېز د سطحې محیط پیدا کړئ؟
- ۳- د خپل ټولګي د تورې درې محیط پیدا کړئ؟
- ۴- له کاغذ څخه په مختلفو اندازو سره مستطیلونه جوړ کړئ او بیا یې محیط پیدا کړئ.
- ۵- د هغه مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالي یې ۱۵ سانتي متره او سوریې ۱۰ سانتي متره وي.

٦- که د یو مستطیل اوږدوالی ٩ سانتي متره او سور یې ٧ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

٧- یوه ټوپه ځمکه چې د منظم مستطیل شکل لري، که ددې ځمکې اوږدوالی ٢٥ متره او سور یې ١٥ متره وي، ددې ځمکې محیط پیدا به خو متره وي؟

٨- د خپل ریاضي کتاب د پوښ اوږدوالی او سور د خط کش په مرسته اندازه کړئ او بیا یې محیط پیدا کړئ.

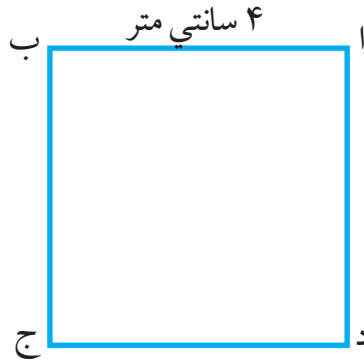

د مربع د محیط پیدا کول

پوښتنې

- آیا ویلای شی چې مربع خو ضلعې او خو زاوې لري؟
- ستاسو په نظر ایا د مربع د ټولو ضلعو اوږدوالی سره مساوي دي او یا توپیر لري؟
- ایا ویلای شی د مربع محیط څرنگه پیدا کيږي؟

لومړي مثال: د لاندې مربع محیط پیدا کړئ.

حل: ددې لپاره چې د پورتنی مربع محیط پیدا کړو، د ضلعو اوږدوالي یې سره جمع کوو:

$$۴ \text{ سانتي متر} + ۴ \text{ سانتي متر} + ۴ \text{ سانتي متر} + ۴ \text{ سانتي متر} = \text{د (ا ب ج د) مربع محیط}$$
$$۱۶ \text{ سانتي متر} = \text{د (ا ب ج د) مربع محیط}$$

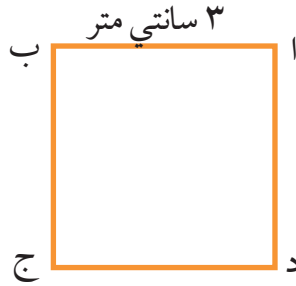
دويم مثال: که د يوې مربع د (و ز ح ط) ضلعې اوږدوالي ۶ سانتي متره وي، ددې مربع محيط پيدا کړئ.

حل: څرنگه چې پوهيږو چې د مربع ټولې ضلعې سره مساوي دي او د هرې ضلعې اوږدوالي يې ۶ سانتي متره دی، نو د نورو درې واړو ضلعو اوږدوالي يې هم ۶ سانتي متره دی، نو ددې مربع محيط دا ډول پيدا کيږي.

۶ سانتي متر + ۶ سانتي متر + ۶ سانتي متر = د (و ز ح ط) مربع محيط
۲۴ سانتي متر = د (و ز ح ط) مربع محيط

فعاليت

- په خپلو ډولو کې يو د بل سره په مشوره د لاندې مربع محيط پيدا کړئ.

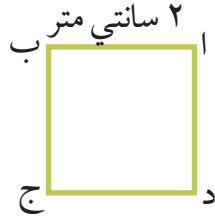

- له کاغذ څخه يوه اختياري مربع جوړه کړئ، د يوې ضلعې اوږدوالي يې د خط کش په واسطه پيدا کړئ او بيا يې محيط هم پيدا کړئ.

کورنی دنده

د لاندې مربع محیط پیدا کړئ:

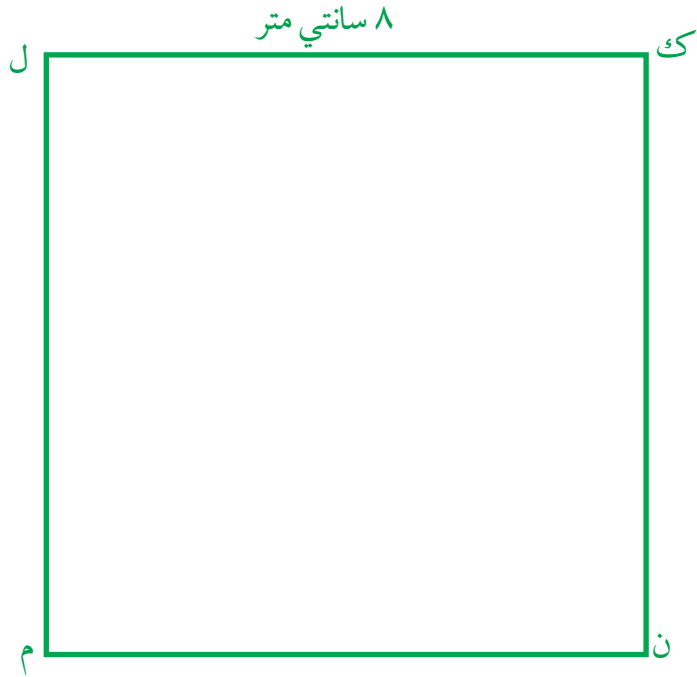
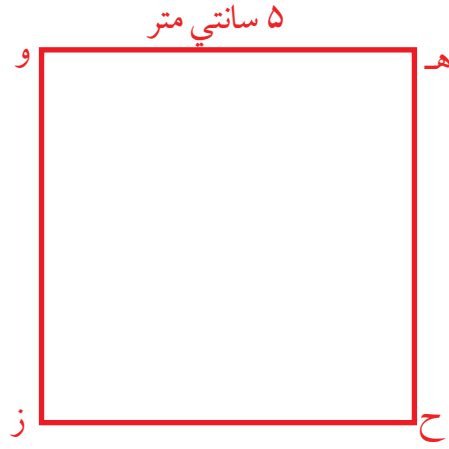
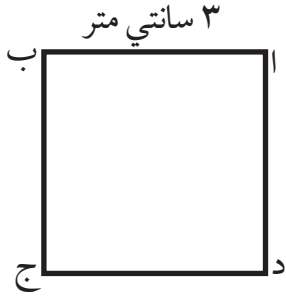

پوښتنې

- ۱- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې هره ضلعه یې ۵ سانتي متره وي.
- ۲- د (ا ب ج د) مربع راکړل شوی ده، که د (ا ب) ضلعي اوږدوالي ۷ سانتي متره وي، ددې مربع محیط پیدا کړئ.
- ۳- له کاغذ څخه په مختلفو اندازو سره ۴ مربعگانې جوړې کړئ، بیا د مربعگانو د ضلعو اوږدوالي د خط کش په واسطه پیدا کړئ او بیا یې محیطونه هم پیدا کړئ.
- ۴- د (ا ب ج د) مربع په پام کې ونیسئ، که د (ج د) ضلعي اوږدوالی ۸ سانتي متره وي، ددې مربع محیط پیدا کړئ.
- ۵- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې د یوې ضلعي اوږدوالي یې ۱۲ سانتي متره وي.
- ۶- د (ح خ د ذ) مربع په پام کې ونیسي که د (خ د) ضلعه یې ۱۵ سانتي متره وي، ددې مربع محیط پیدا کړئ.

۷- د لاندې مربعگانو محیط پیدا کریں۔

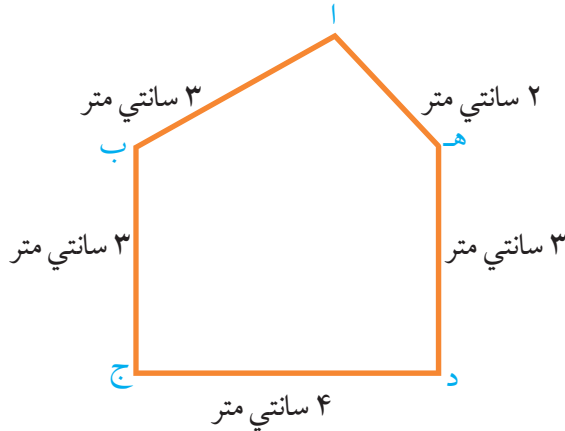

د پنځه ضلعي د محيط پيدا كول

پوښتنې

- ستاسو په نظر هغه هندسي شكل چې پنځه ضلعي او پنځه زاويې ولري د څه په نامه ياديږي؟
- څه فكر كوي ايا د پنځه ضلعي ټولې ضلعي سره مساوي او موازي وي او يا كيداى شي چې توپير ولري؟
- ايا ويلاى شئ چې د پنځه ضلعي محيط څنگه پيدا كيږي.

لومړى مثال: د (ا ب ج د ه) د پنځه ضلعي محيط پيدا كړئ.

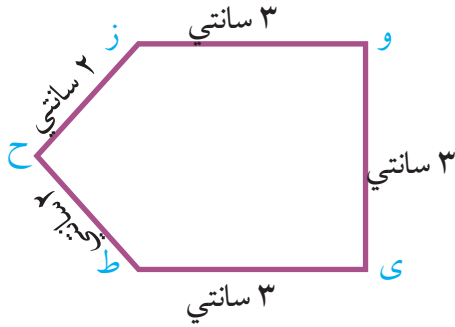

حل: د پنځه ضلعي د ضلعو اوږدوالى سره جمع كوو، محيط يې پر لاس راځي.

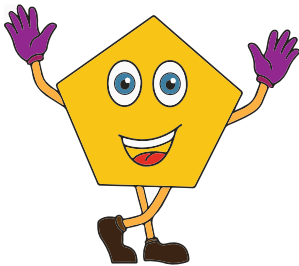
$$\begin{aligned}
 & \text{هـ} + \text{د هـ} + \text{ج د} + \text{ب ج} + \text{ا ب} + \text{د} = \text{د (ا ب ج د هـ) د پنځه ضلعي محيط} \\
 & 2 \text{ سانتي متر} + 3 \text{ سانتي متر} + 4 \text{ سانتي متر} + 3 \text{ سانتي متر} + 3 \text{ سانتي متر} + \text{د (ا ب ج د هـ) د پنځه ضلعي محيط} \\
 & = 15 \text{ سانتي متره}
 \end{aligned}$$

فعالیت

۱ - په خپلو ډلو کې د یو بل په مشوره سره د (و ز ح ط ی) پنځه ضلعي محیط پیدا کړئ.

۲- له کاغذ څخه یوه پنځه ضلعي جوړه کړئ، بیا یې د خط کش په واسطه د ضلعو اوږدوالی پیدا کړئ او بیا یې محیط پیدا کړئ.

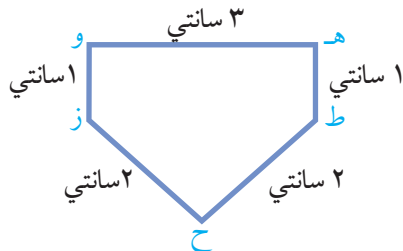
دویم مثال

د (ا ب ج د ه) د پنځه ضلعي محیط په داسې ډول پیدا کړئ چې (ا ب) ۳ سانتي متره، (ب ج) ۴ سانتي متره، (ج د) ۵ سانتي متره، (د ه) ۴ سانتي متره او (ح ا) ۳ سانتي متره وي.

حل

۱۹ سانتي متره = ح + ا + د ه + ج + د + ب ج + ا ب = د (ا ب ج د ه) د پنځه ضلعي محیط

کورنی دنده

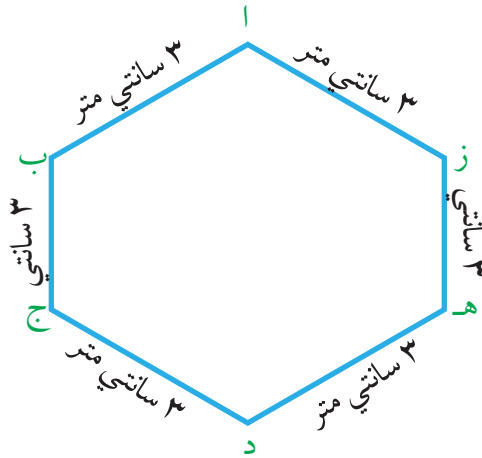
د (ه و ز ح ط) پنځه ضلعي محیط پیدا کړئ.

د شپږ ضلعي د محيط پيدا کول

پوښتنې

- آیا ویلای شی چې کوم هندسي شکل ته مضلع وايي؟
- څه فکر کوئ چې هر وخت د یوې شپږ ضلعي ټولې ضلعي سره مساوي وي یا نه؟
- څوک ویلای شي چې د یوې شپږ ضلعي محيط څنگه پيدا کيږي؟

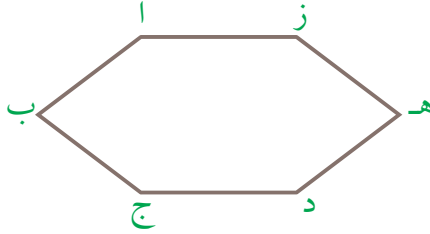
مثال: د (ا ب ج د ه ز) د شپږ ضلعي محيط پيدا کړئ.

حل:

$$\begin{aligned}
 \text{ز ا} + \text{ه ز} + \text{د ه} + \text{ج د} + \text{ب ج} + \text{ا ب} &= \text{د (ا ب ج د ه ز) د شپږ ضلعي محيط} \\
 &= ۳ + ۳ + ۳ + ۳ + ۳ + ۳ = \\
 &= ۱۸ \text{ سانتي متر}
 \end{aligned}$$

فعالیت

په خپلو ډلو کې یو له بل سره په مشوره لومړي د خط کش په واسطه د (ا ب ج د ه ز) شپږ ضلعي د ضلعو اوږدوالی اندازه او بیا یې محیط پیدا کړئ.

که چیرې ددې ډول شکلونو د ضلعو شمیر زیات شي په همدې ډول یې محیط پیدا کولای شو چې دا شکلونه د مضلع په نامه یادېږي.

کورنی دنده

- له کاغذ څخه یوه شپږ ضلعي جوړه کړئ.
- د خط کش په واسطه ددې شپږ ضلعي د ضلعو اوږدوالی پیدا کړئ.
- بیا د شپږ ضلعي محیط پیدا کړئ.

پوښتنې

- ۱- دهغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د ضلعو اوږدوالی یې ۶، ۸، ۱۰ سانتي متره وي.
- ۲- دهغې مربع د محیط اوږدوالی پیدا کړئ چې د هرې ضلعي اوږدوالی یې ۵ سانتي متره وي.
- ۳- د مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۴ سانتي متره وي.
- ۴- دهغه مربع محیط پیدا کړئ چې د یوې ضلعي اوږدوالی یې ۸ سانتي متره وي.
- ۵- د دهغې مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۸ سانتي متره او سور یې ۵ سانتي متره وي.

د سطحې پېژندنه

پوښتنې

- تاسو هریو د خپلو لاسونو ورغوی په خپلو میزونو باندې کیږدئ او یوې خواته یې کش کړئ او وویاست چې څه حس کوئ؟
- آیا ویلای شئ ستاسو د میز دغه برخه دغه په نوم یاد یږي؟
- د خپل ټولګي په دېوال باندې لاس کش کړئ او وویاست چې هغه دېوال د څه په نامه یادوي؟
- که چېرې خط کش پر میز باندې کیږدئ او وګورئ چې ټولې برخې یې د میز د سطحې پر مخ تماس کوي. دغه سطحې ته څه ډول سطحه وایي؟

د میز سطح

مثال: راکړل شوي شکل ته پام وکړئ تاسو د ميز او د کتاب سطحې وگورئ، که چيرې خط کش د ميز يا کتاب په سطحه کيږدئ، د خط کش ټولې برخې د ميز او کتاب له سطحو سره تماس کوي چې دمیز د سطحې يوه هواره سطحه ښکاره کوي، د ميز او د کتاب د سطحې په نامه ياديږي.

فعالیت

- په خپلو ډلو کې يو له بل سره له مشورې وروسته د دوو هوارو جسمونو د سطحو نومونه واخلي او د کاغذ پر مخ يې وليکي.
- له هرې ډلې څخه دې يو نماينده تختې ته ولاړ شي، د هغه شيانو سطحه چې نومونه يې اخیستي دي پر تخته وليکي او واضح دې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د دريو شيانو د سطحې نومونه په خپلو کتابچو کې وليکي چې د هوارې سطحې ښودونکې وي ؟

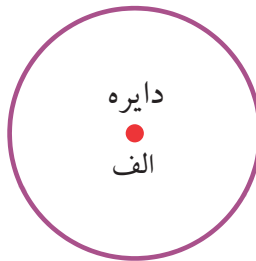
د دایرې، دایروي سطحې پېژندنه

(د دایرې قطر، شعاع او وتر)

پوښتنې

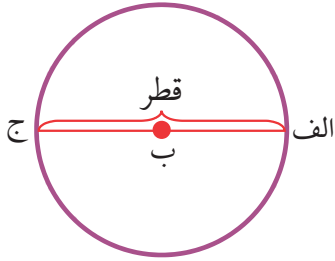
- د یوښي نوم اخیستلای شئ چې د دایرې شکل ولري؟
- فلزي سکه څه ډول شکل لري؟
- ستاسو په نظر د بایسکل او موټر ټایرونه څه ډول څه شکل لري؟

دایره: لاندې شکل یوه دایره او د (الف) نقطه د دایرې مرکز دی.

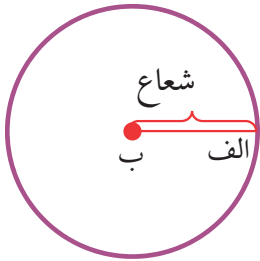

د دایرې سطحه: په لاندې شکل کې زیره شوې برخه د دایرې سطحه راښيي.

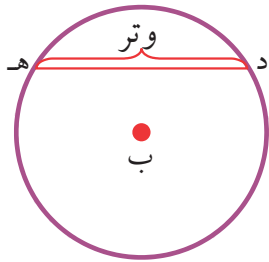

د دایرې قطر: په مخامخ شکل کې د الف ج
قطعه خط د دایرې قطر دی.

د دایرې شعاع: په مخامخ شکل کې د الف ج
قطعه خط د دایرې شعاع ده.

د دایرې وتر: د (د ه) خط په مخامخ شکل
کې د دایرې وتر ښيي.

فعالیت

- په خپلو کتابچو کې یوه دایره رسم کړئ، مرکز یې ونوموئ او په همدې ډول د دایرې قطر، شعاع او وتر رسم او وټاکئ.
- په ډله ییز کار کې له کاغذ څخه پرې شوې دایره کې، چې د ښاغلي ښوونکي له خوا درته درکړل شوې ده، د دایرې قطر، شعاع او وتر په جلا، جلا توگه و ښيي.

کورنی دنده

درې کاغذونه د دایرې په شکل پرې کړئ، د هر یوې دایرې شعاع، قطر او وتر په کې په جلا، جلا توگه و ښیاست؟

د سطحې د واحد پېژندنه او د مربع مساحت پیدا کول

پوښتنې

- ستاسو په نظر د سطحې د اندازه کولو واحد څه شی دی، نوم یې واخلي؟
- آیا ویلای شئ چې یو سانتي متر مربع مساحت په یوه سطحه کې څومره ساحه ښيي؟

د سطحې واحد متر مربع او سانتي متر مربع دي.

یو متر مربع، هغه مربع ده چې د هرې ضلعې اوږدوالي یې یو متر وي.

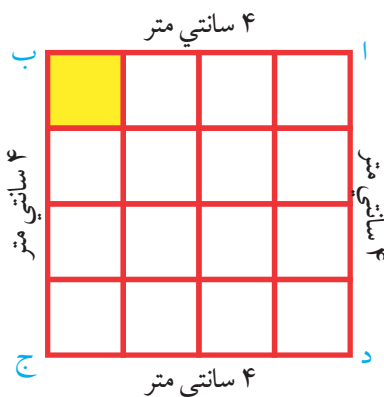
یو سانتي متر مربع له هغې مربع څخه عبارت ده چې هره ضلعه یې یو سانتي متر وي. لکه:

مثال: د (۱ ب ج د) د مربع مساحت پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالي یې ۴ سانتي متره وي.

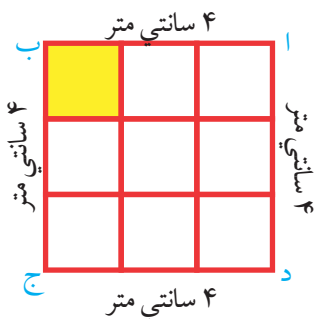
$$\begin{aligned} 4 \text{ سانتي متر} \times 4 \text{ سانتي متر} &= \text{د (۱، ب ج، د) مربع مساحت} \\ &= 16 \text{ سانتي متر مربع} \end{aligned}$$

په شکل کې هم لیدل کیږي چې لویه مربع له ۱۶ کوچنیو مربعگانو څخه جوړه شوې ده.

فعالیت

- په ډلو کې د (ا ب ج د) د مربع په اړوند فکر وکړي؟

- وپې شمېرئ چې دغه مربع له څو کوچنیو مربعگانو څخه جوړه شوې ده؟

- پایله یې پر لاس راوړئ چې د (ا ب ج د) د مربع مساحت به څو مره وي؟

۲- په ډلو کې د (ا ب ج د) د مربع مساحت پیدا کړئ.

که د هرې ضلعې اوږدوالي یې (۵) سانتي متره وي.

$$\text{د (ا ب ج د) د مربع مساحت} = \dots \times \dots = \dots$$

$$\text{ضلع} \times \text{ضلع} = \text{د مربع مساحت}$$

کورنی دنده

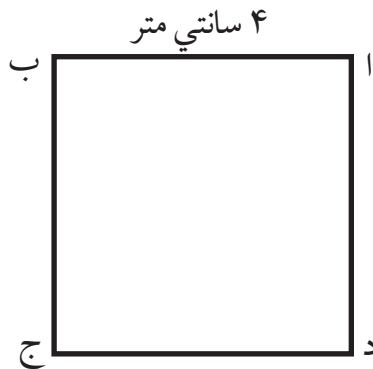

له کاغذ څخه په مختلفو اندازو دوه دانې مربع گانې جوړې کړئ د خط کش په مرسته یې د ضلعو اوږدوالي پیدا کړئ او وروسته یې مساحت پیدا کړئ؟

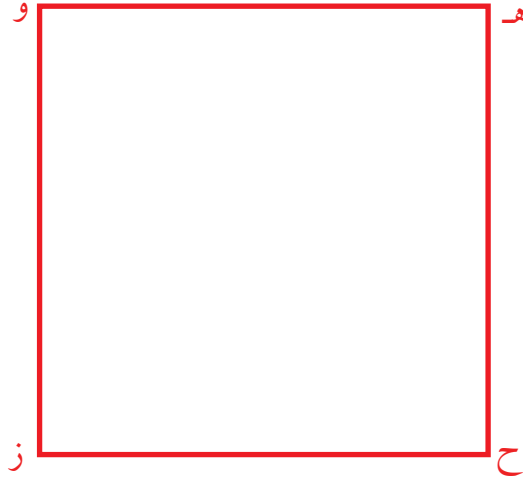
پوښتنې

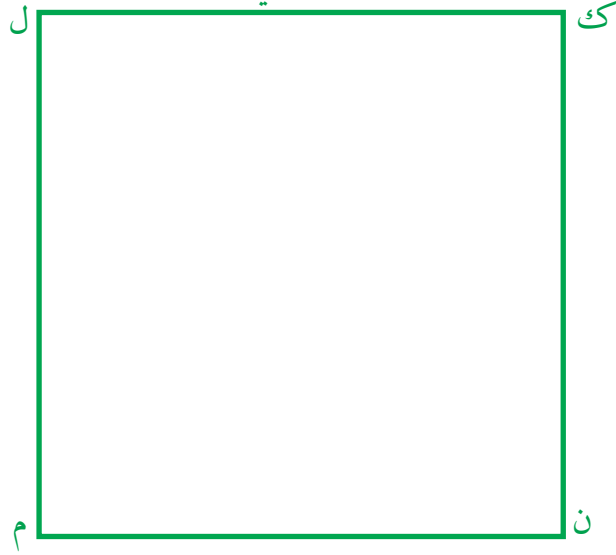
- ۱- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د یوې ضلعې اوږدوالی یې ۷ سانتي متره وي؟
- ۲- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۸ سانتي متره وي؟
- ۳- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۱۰ سانتي متره وي؟
- ۴- که د یوې مربع د یوې ضلعې اوږدوالي ۶ سانتي متره وي، ددې مربع مساحت پیدا کړئ
- ۵- د لاندې مربعگانو مساحت پیدا کړئ.

٦ سانتی متر

٧ سانتی متر

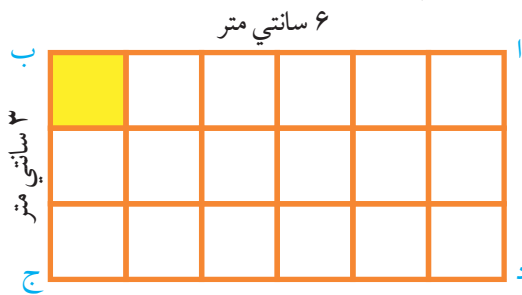
د مستطیل د مساحت پیدا کول

پوښتنې

- څه فکر کوئ چې ایا د مستطیل ټولې ضلعې سره مساوي دي او که نه؟
- د (ا ب ج د) مستطیل د څو کوچنیو مربعگانو څخه جوړ شوی دی.
- ایا ویلای شئ چې د مستطیل کومو ضلعو ته د مستطیل اوږدوالی او کومو ضلعو ته د مستطیل سور وایي؟
- ستاسو په نظر د مستطیل مساحت څنګه پیدا کیږي؟

$$\text{سور} \times \text{اوږدوالی} = \text{د مستطیل مساحت}$$

مثال: د (ا ب ج د) د مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی ۶ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي.

حل:

$$\begin{aligned} ۳ \text{ سانتي متر} \times ۶ \text{ سانتي متر} &= \text{د (ا ب ج د) د مستطیل مساحت} \\ &= ۱۸ \text{ سانتي متر مربع} \end{aligned}$$

فعالیت

- په خپلو ډلو کې د (ا ب ج د) د مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۱۰ سانتي متره او سور یې ۵ سانتي متره دی

$$\text{مساحت مستطیل} = \dots \times \dots = \dots$$

- زده کوونکي د سطحې د مقیاس واحد هم ولیکي.

کورنۍ دنده

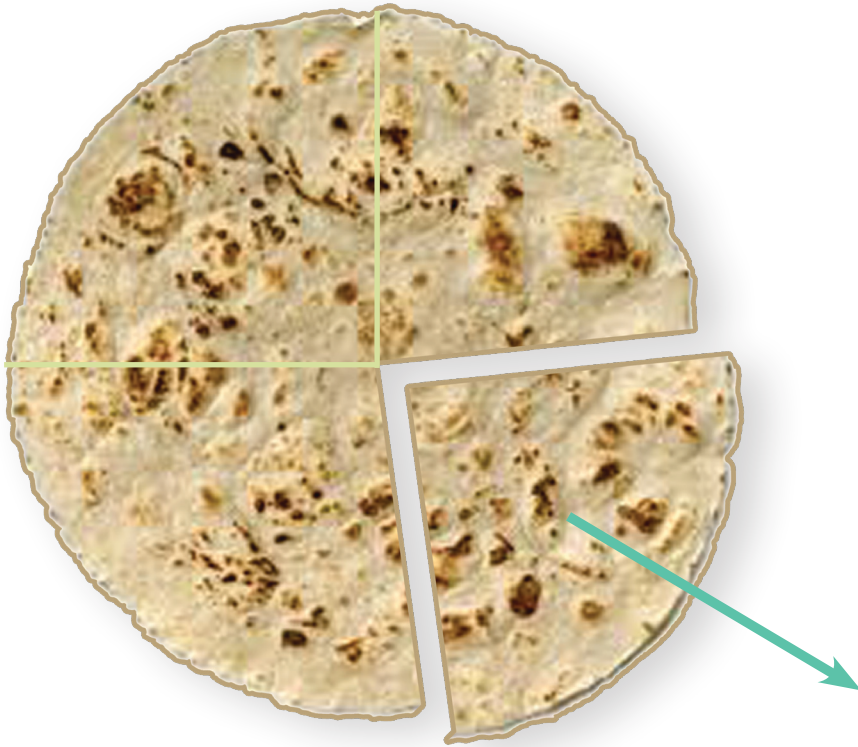

- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی (طول) یې ۷ سانتي متره او سور (عرض) یې ۳ سانتي متره وي؟
- که چېرې د مستطیل اوږدوالی ۱۰ سانتي متره او سور یې ۶ سانتي متره وي مساحت یې پیدا کړئ.

پوښتنې

- ۱- د هغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د ضلعو اوږدوالی یې په ترتیب سره ۵، ۷، ۹ سانتي متره وي.
- ۲- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۳ سانتي متره وي.
- ۳- د هغه مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۴ سانتي متره وي.
- ۴- یوه پنځه ضلعي رسم کړئ، د هرې ضلعې د اوږدوالي له پیدا کولو وروسته یې محیط پیدا کړئ.
- ۵- یوه شپږ ضلعي رسم کړئ، د شپږو وارو ضلعو اوږدوالی او محیط یې پیدا کړئ.
- ۶- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۹ سانتي متره او سور یې ۵ سانتي متره وي.

د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (خط پر) مفهوم

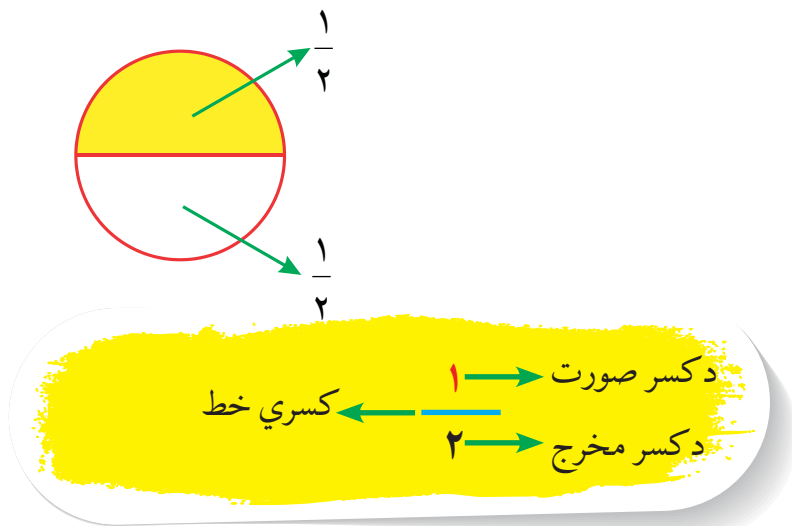
پوښتنې

- ایا ویلای شئ په لاندې شکل کې دایره پر څو مساوي برخو وېشل شوې ده؟
- څه فکر کوئ څو برخې یې زیږې شوې دي؟
- ستاسو په نظر له څو برخو څخه څو برخې یې زیږې شوي دي؟

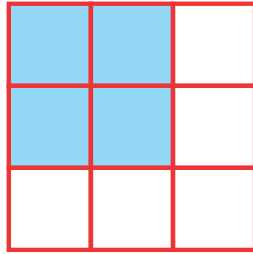
لومړي مثال: لاندې شکل په نظر کې ونیسئ.

دایره په دوو مساوي برخو وېشل شوي ده چې یوه برخه یې زیږې او بله برخه یې سپینه ده.

هره برخه یې په $\frac{1}{2}$ سره بنودل کیږي. چې یو کسر ښيي معنایې دا ده چې دایره پر دوو مساوي برخو وېشل شوي ده، نیمه یې توره او نیمه یې سپینه ده.

دویم مثال: لاندې شکل ته پاملرنه وکړي او د جملو تش ځایونه دې پر مناسبو عددونو سره ډک کړي.

۱- په شکل کې لویه مربع په ۹..... مساوي برخو وېشل شوې ده.

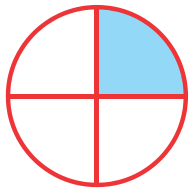
۴..... برخې یې تورې شوي دي.

۹..... برخو څخه ۴..... برخې تورې شوې دي.

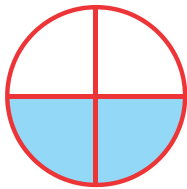
د مربع ۵..... برخې سپینې پاتې شوې ده.

فعالیت

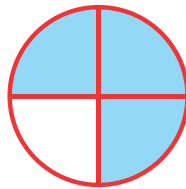
۲- د لاندینيو شکلونو د تورو شوو برخو اړوند کسرونه ولیکئ، همدارنگه صورت مخرج او کسري خط یې وښایاست او د هر یوه نوم ورته مخامخ ولیکئ.

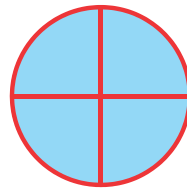
...
...

...
...

...
...

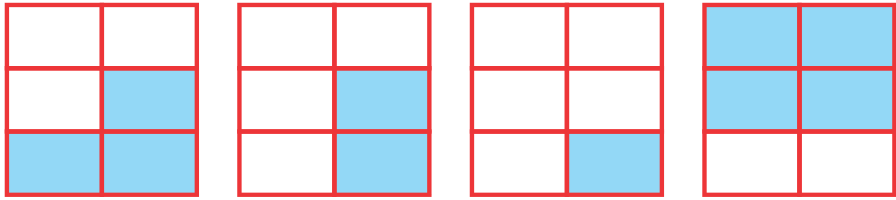

...
...

کورنی دنده

دلاندینیو شکلونو د اړونده سپینو برخو کسرونه ولیکئ. صورت، مخرج او کسري خطیې وښایاست یعنی هریوه ته نوم مخامخ ولیکئ.

...

...

...

...

...

...

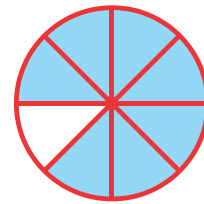
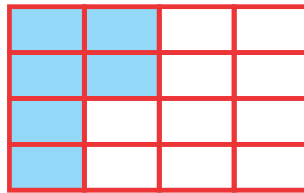
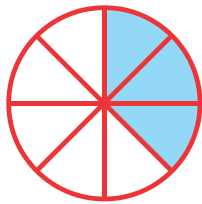
...

...

پوښتني

دلاندې شکلونو د تورو شوو برخو اړوند کسرونه ولیکئ صورت، مخرج او کسري خطیې وښایاست.

...

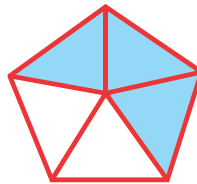
...

...

...

...

...

...

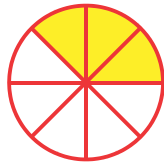
...

د هغو کسرونو پرتله کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي

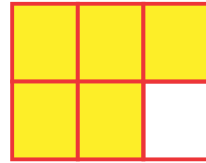
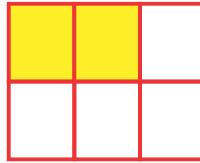
پوښتنې

- آیا ویلای شئ که چېرې په دوو کسرونو کې چې مخرجونه یې مساوي او صورتونه یې مختلف وي، کوم کسر به لوی وي؟
- ستاسو په فکر په دوو کسرونو کې چې مخرجونه یې مساوي او صورتونه یې مختلف وي، کوم یو به یې کوچنی وي؟

مثال:

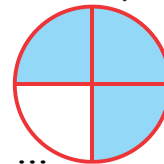
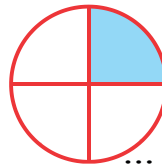
$$\frac{5}{8} > \frac{3}{8}$$

$$\frac{2}{6} < \frac{5}{6}$$

فعالیت

په خپلو ډلو کې د لاندې شکلونو اړوند کسرونه ولیکئ او بیا یې د $>$ او $<$ نښو په واسطه پرتله کړئ.

... ..
... ..

... ..
... ..

کورنی دڼده

د دوو جوړو کسرونو تر منځ په تش ځاي کې د (< يا >) مناسبه نښه وليکئ.

$$\frac{1}{4} \bigcirc \frac{3}{4}$$

$$\frac{1}{5} \bigcirc \frac{3}{5}$$

$$\frac{5}{5} \bigcirc \frac{2}{6}$$

$$\frac{7}{9} \bigcirc \frac{4}{9}$$

پوښتنې

پرتله يې کړئ.

$$\frac{7}{9} \bigcirc \frac{5}{9}$$

$$\frac{15}{18} \bigcirc \frac{13}{18}$$

$$\frac{4}{11} \bigcirc \frac{9}{11}$$

$$\frac{34}{75} \bigcirc \frac{40}{75}$$

$$\frac{10}{20} \bigcirc \frac{8}{20}$$

$$\frac{62}{80} \bigcirc \frac{75}{80}$$

$$\frac{54}{73} \bigcirc \frac{53}{73}$$

$$\frac{76}{85} \bigcirc \frac{67}{85}$$

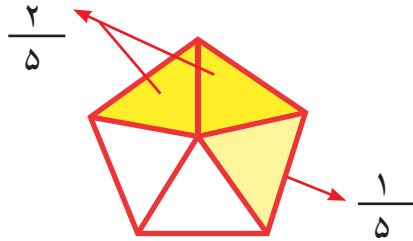
$$\frac{61}{70} \bigcirc \frac{60}{70}$$

$$\frac{87}{93} \bigcirc \frac{78}{93}$$

د عامو کسرونو جمع چې مخروجونه یې سره مساوي وي

- آیا ویلای شئ په لاندې شکل کې کوم کسر د مستطیلي شکلونو په واسطه په نښه شوی دی؟
- آیا ویلای شئ د لاندې شکل هغه برخه چې د نقطو په واسطه په نښه شوی ده، د کوم کسر ښودونکي ده؟
- په پای کې د شکل ټولې څو برخې په نښه شوي دي. اړونده کسر به یې کوم وي؟

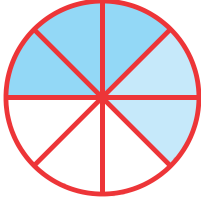
مثال: لاندې مساوي مخرج لرونکي کسرونه سره جمع کړئ.

حل: ددې ډول کسرونو د جمع کولو لپاره صورتونه سره جمع کوو او پر یوه مخرج یې لیکو:

$$\frac{2}{5} + \frac{1}{5} = \frac{3}{5}$$

فعالیت

$$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} = \frac{\dots}{\dots}$$

مخامخ شکل ته په پاملرنې سره په خپلو ډلو کې کسرونو د جمعې حاصل پر لاس راوړي چې مخرجونه یې سره مساوي دي.

که چېرې وغواړئ هغه عام کسرونه چې مخرجونه یې مساوي وي یو له بله سره جمع کړئ، نو صورتونه یې جمع او په یوه مخرج یې ولیکئ، د کسرونو د جمعې حاصل لاسته راځي.

کورنی دنده

د لاندېنیو کسرونو د جمعې حاصل پر لاس راوړئ.

$$\frac{2}{7} + \frac{3}{7} = \frac{\dots}{\dots}$$

$$\frac{1}{5} + \frac{8}{5} = \frac{\dots}{\dots}$$

پوښتنې

پرتله یې کړئ.

$$\frac{2}{12} + \frac{5}{12} =$$

$$\frac{13}{16} + \frac{2}{16} =$$

$$\frac{11}{30} + \frac{11}{30} =$$

$$\frac{25}{100} + \frac{5}{100} =$$

د عام کسر تفریق چې مساوي مخرجونه ولري

پوښتنې

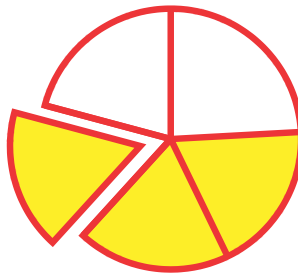
- آیا ویلای شی چې لاندې شکل په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟
- څوک ویلای شي چې څو برخې یې زیرې شوي دي؟
- آیا کولای شی د تورو شوو برخو اړونده کسر یې ولیکئ؟

لومړی مثال: په لاندې شکل کې له پنځو برخو څخه درې برخې یې توري شوي دي او له هغې څخه یوه برخه لري کوو. د توري شوي څخه څو برخه یې پاتېږي؟

$$\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = ?$$

حل: د هغه کسرونو د تفریق کولو لپاره چې مخرجونه یې سره مساوي وي صورتونه یو له بله تفریقوو او په یوه مخرج یې لیکو.

$$\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = \frac{2}{5}$$

فعالیت

×	×		
×	×		

$$\frac{6}{8} - \frac{4}{8} = \dots$$

مخامخ شکل ته په پاملرنې سره په خپلو ډلو کې د لاندینيو هم منخرجه عامو کسرونو د تفریق حاصل په لاس راوړئ.

دویم مثال: د لاندې یو شان منخرج لرونکو کسرونو د تفریق حاصل پر لاس راوړئ:

$$\frac{5}{9} - \frac{2}{9} = \dots$$

$$\frac{6}{7} - \frac{3}{7} = \dots$$

کورنی دنده

تفریق یې کړئ.

$$\frac{8}{11} - \frac{6}{11} = \dots$$

$$\frac{9}{15} - \frac{5}{15} = \dots$$

پوښتنې

حل کړئ.

$$\frac{7}{10} - \frac{4}{10} =$$

$$\frac{6}{20} - \frac{2}{20} =$$

$$\frac{7}{12} - \frac{5}{12} =$$

$$\frac{17}{35} - \frac{9}{35} =$$

د اوږدوالي (طول) د اندازه کولو واحد

د اجزاوو او اضعافو یو پر بل باندې بدلول

پوښتنې

- آیا ویلای شئ چې د شیانو اوږدوالی د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- ستاسو په فکر د اوږدوالي د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

د اوږدوالي د اندازه کولو واحد متر دی

د متر اجزاوې:

۱ متر مساوي دی له:

- ۱۰ ديسي متره
- ۱۰۰ سانتي متره
- ۱۰۰۰ ملي متره

د متر اضعاف:

- ۱ دیکا متره = ۱۰ متره
- ۱ هکتو متره = ۱۰۰ متره
- ۱ کیلو متره = ۱۰۰۰ متره

لومړی مثال: ۵ متره څو ملي متره کېږي؟

حل: څرنګه چې یو متر له ۱۰۰۰ ملي مترو سره مساوي دی.

$$۵۰۰۰ \text{ ملي متره} = ۱۰۰۰ \times ۵ \text{ متره}$$

دویم مثال: ۷ هکتو متره خو متره کېږي؟
حل: څرنگه چې یو هکتو متر ۱۰۰ متره کېږي

$$7 \times 100 = 700 \text{ متره}$$

فعالیت

په ډلو کې دا لاندې تش ځایونه پر مناسبو عددونو سره ډک کړي.

- ۱ دیکامتر مساوي دی له مترو سره
- ۱ هکتومتر مساوي دی له مترو سره
- ۱ کیلو متر مساوي دی له مترو سره
- ۳ متره مساوي دي له ملي مترو سره
- ۷ متره مساوي دي له سانتي مترو سره
- ۹ متره مساوي دي له ديسي مترو سره
- ۶ کیلو متره مساوي دي له مترو سره
- ۵ هکتومتر مساوي له مترو سره
- ۸ دیکا متره مساوي دي له مترو سره

کورنی دنده

- لاندې تش ځایونه ډک او ورکړل شوو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
- ۲۰ ديسي متره مساوي دي له مترو سره.
 - ۳۰۰ سانتي متره مساوي دي له مترو سره.
 - ۲۰۰۰ ملي متره مساوي دي له مترو سره.
 - ۵ متره څو سانتي متره کېږي.
 - ۸ متره څو ملي متره کېږي.

- ۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.
 - ۵ متره خو ديسي متره کيږي؟
 - ۸۰ ديسي متره خو متره کيږي؟
 - ۷ متره خو ملي متره کيږي؟
 - ۳ کيلومتره خو متره کيږي؟
 - ۲ کيلومتر خو سانتي متره کيږي؟
 - ۹ کيلو متره خو متره کيږي؟
 - ۴۵ هکتو متره خو متره کيږي؟

- ۲- په لاندې تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ.
 - ۵ متره مساوي دي له ديسي مترو سره.
 - ۵ متره مساوي دي له سانتي مترو سره.
 - ۳ متره مساوي دي له ملي مترو سره.

د کتلې د اندازه کولو واحد

د اجزاوو او اضعافو یو پر بل باندې بدلول

پوښتنې

- کتله د څه څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- د کتلې د اندازه کولو واحد څه شی دی؟
- آیا کولای شو چې د کتلې د واحد اجزا او اضعاف یو پر بل وارپو؟

د کتلې د اندازه کولو واحد ګرام دی

د ګرام اجزا

- ۱ ګرام مساوي دی په:
- ۱۰ ديسي ګرامو
 - ۱۰۰ سانتي ګرامو
 - ۱۰۰۰ ملي ګرامو

اضعاف ګرام:

- ۱ دیکا ګرام = ۱۰ ګرامه
- ۱ هکتو ګرام = ۱۰۰ ګرامه
- ۱ کیلو ګرام = ۱۰۰۰ ګرامه

لومړی مثال: ۳ کیلو ګرامه څو ګرامه کېږي؟

حل: څرنګه چې ۱ کیلو ګرام له ۱۰۰۰ ګرامو سره مساوي دی. نو:

$$3000 \text{ گرامه} = 1000 \text{ گرام} \times 3$$

دویم مثال: ۷ گرامه خو سانتی گرامه کیږي؟

حل: څرنگه چې یو گرام ۱۰۰ سانتی گرامه گرامه کیږي، نو:

$$700 \text{ سانتی گرامه} = 100 \text{ سانتی گرامه} \times 7$$

فعالیت

په ډلو کې دا لاندې تش ځایونه پر مناسبو عددونو سره ډک کړي؟

۱ دیکاگرام مساوي دی له گرامو سره

۱ هکتو گرام مساوي دی له گرامو سره

په خپلو کتابچو کې یې حساب کړئ.

۸ دیکا گرامه له خو گرامو سره برابر دي؟

۵ هکتو گرامه له خو گرامو سره برابر دي؟

۳ کیلوگرام گرامه له خو گرامو سره برابر دي؟

کورنی دنده

تش ځایونه ډک کړئ.

۵۰ ديسي گرامه مساوي دی له گرامه سره.

۶۰۰ سانتی گرامه مساوي دی له گرامه سره.

۹۰۰۰ ملي گرامه مساوي دی له گرامه سره.

پوښتنې

په ډلو کې دا لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي.

۴ گرامه مساوي دي له ملي گرامو سره.

۹ گرامه مساوي دي له سانتی گرامو سره.

۵ گرامه مساوي دي له ديسي گرامو سره.

د ظرفیت د اندازه کولو واحد

د اجزاوو او اضعافو یو پر بل باندې بدلول

پوښتنې

- څه فکر کوئ چې مایعات (اوبلن) بلکه اوبه، تیل، غوړي، شېدې، او نور د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- څه فکر کوئ موږ کولای شو چې د ظرفیت د واحد اجزا او اضعاف یو پر بل باندې تبدیل کړو.

د ظرفیت اندازه کولو واحد لیتر دی

یولیترا (شېدې، چای، اونور) تقریباً له څلورو متوسطو گیلانسونو سره مساوي دی.

د لیتر اجزاء

۱ لیتر مساوي دی په:

- ۱۰ ديسي لیتره

- ۱۰۰ سانتي لیتره

- ۱۰۰۰ ملي لیتره

د لیتر اضعاف:

- ۱ دیکا لیتر = ۱۰ لیتره

- ۱ هکتو لیتر = ۱۰۰ لیتره

- ۱ کیلو لیتر = ۱۰۰۰ لیتره

لومړی مثال: ۲ هکتو لیتره له څو لیتره سره مساوي کېږي؟

حل: څرنگه چې ۱ هکتو لیتر له ۱۰۰ لیترو سره مساوي دی، نو:

$$۲۰۰ \text{ لیتره} = ۱۰۰ \text{ لیتره} \times ۲$$

دویم مثال: ۷ دیکا لیتره خو لیتره کیږي؟
 حل: څرنگه چې یو دیکا لیتر ۱۰ لیتره کیږي، نو:
 $70 \text{ لیتره} = 10 \text{ لیتره} \times 7$

فعالیت

په گروپونو کې دا لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي.
 ۱ یو دیکالیترو مساوي دی له لیترو سره.
 ۱ یو هکتو لیتر مساوي دی له لیترو سره.
 ۱ کیلو لیتر مساوي دی له لیترو سره.
 په خپلو کتابچو کې یې حساب کړئ
 ۹ لیتره خو دیسي لیتره کیږي.
 ۷ لیتره خو سانتي لیتره کیږي.
 ۳ لیتره خو ملي لیتره کیږي.

کورنی دنده

دا لاندې تش ځایونه ډک کړئ.
 ۵۰ دیسي لیتره مساوي دي له لیترو سره.
 ۳۰۰ سانتي لیتره مساوي دي له لیترو سره.
 ۱۰۱۰۰۰ ملي لیتره مساوي دي له لیترو سره.

پوښتنې

۲ کیلو لیتر خو لیتره کیږي؟
 ۵ هکتو لیتر خو لیتره کیږي؟
 ۷ دیکا لیتر خو لیتره کیږي؟

د وخت (زمان) د مقیاس واحد

د اجزاوو او اضعافو یو پر بل باندې بدلول

پوښتنې

- څه فکر کوئ د وخت دقیق پوهېدل ارزښت لري؟
- ستاسو په فکر وخت د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- آیا کولای شو چې د وخت د واحد اجزا او اضعاف یو پر بل باندې واړوو؟

د مقیاس واحد ساعت دی.

د وخت د واحد اجزا:

- ۶۰ ثانیې = یوه دقیقه
 - ۶۰ دقیقې = یو ساعت
 - ۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ
- د وخت د واحد اضعاف
- ۱ اوونۍ = ۷ ورځ
 - ۱ میاشت = ۴ اوونۍ
 - ۱ کال = ۱۲ میاشت

لومړۍ مثال: ۵ دقیقې څو ثانیې کېږي؟

حل: څرنګه چې ۱ دقیقه ۶۰ ثانیې کېږي؛ نو:

$$۳۰۰ \text{ ثانیې} = ۶۰ \text{ ثانیې} \times ۵$$

دویم مثال: یوه اوونۍ څو ساعتونه کېږي؟

حل: څرنګه چې یوه اوونۍ ۷ شپې او ۷ ورځې کېږي. او یوه شپه او یوه

ورځ ۲۴ ساعتونه کېږي، نو: $۱۶۸ \text{ ساعت} = ۲۴ \text{ ساعت} \times ۷ = \text{یوه اوونۍ}$

فعالیت

دا لاندې تش ځایونه پر مناسبو عددونو ډک کړي؟
یوه شپه او ورځ مساوي ده له ساعتونو سره
یوه ساعت مساوي دی له دقیقو سره
یوه دقیقه مساوي ده له ثانیو سره
۱ یوه کال مساوي ده له اوونیو
په خپلو کتابچو کې یې حل کړئ.
۷ ساعتونه څو دقیقې کیږي؟
۴ شپې او ورځې څو ساعتونه کیږي؟

د وخت د مقیاس یو لوی واحد پېړۍ (قرن) دی چې ۱۰۰ کاله = یوه پېړۍ
یا یو قرن

کورنی دنده

- وښیې چې یو ساعت څو ثانیې کیږي؟
- وښیې چې یو کال څو اوڼی کیږي.

پوښتنې

- یو ساعت څو ثانیې کیږي؟
- یو کال څو ورځې کیږي؟
- یو کال څو اوڼی کیږي؟
- یوه پېړۍ څو میاشتې کیږي؟